

3b- Plan wynikowy „Zrozumieć przeszłość” do historii dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego – /zakres rozszerzony/Rok szkolny 2022/23

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
I. SYSTEM WIEDEŃSKI			
Kongres wiedeński	<ul style="list-style-type: none"> • Europa po wojnach napoleońskich • Zwolnienie kongresu • Główni uczestnicy kongresu • Przebieg obrad • Główne decyzje kongresu • Pozostałości 	<p>– stosuje pojęcia: <i>kongres wiedeński, Święte Przymierze, zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi sił, ład wiedeński</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: obrady kongresu wiedeńskiego (X 1814–VI 1815), podpisanie Aktu końcowego kongresu wiedeńskiego (9 VI 1815), zawarcie Świętego Przymierza (26 IX 1815)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego; nabytki terytorialne mocarstw europejskich uzyskane na kongresie wiedeńskim</p> <p>– identyfikuje postacie: Napoleona I, Aleksandra I, Fryderyka Wilhelma III, Franciszka I Habsburga, Klemensa von Metternicha, Charles’a de Talleyranda</p> <p>– wymienia państwa decydujące o porządku wiedeńskim</p> <p>– wymienia cele, jakie przyświecały obradom kongresu wiedeńskiego</p> <p>– charakteryzuje zasady stanowiące podstawę porządku wiedeńskiego</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim</p> <p>– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego dotyczące głównych mocarstw</p> <p>– przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego podjęte w kwestii Niemiec i Włoch</p> <p>– wyjaśnia, czym było Święte Przymierze i w jakim celu powstało</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ancien régime, koncert mocarstw</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Pięciu (I 1815), powstanie koncertu mocarstw (1818)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, które zniknęły z mapy Europy na skutek decyzji kongresu wiedeńskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika XVIII, Roberta Stewarta Castlereagh</p> <p>– przedstawia konsekwencje, jakie przyniosło Europie panowanie Napoleona I</p> <p>– omawia rolę, jaką odegrał Komitet Pięciu w tworzeniu ładu wiedeńskiego</p> <p>– omawia przebieg obrad kongresu wiedeńskiego</p> <p>– przedstawia decyzje, jakie podjął kongres wiedeński w sprawie Szwajcarii, państw skandynawskich, Belgii i Holandii</p> <p>– przedstawia i ocenia rolę, jaką podczas obrad kongresu wiedeńskiego odegrali Klemens Metternich i Charles Talleyrand</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał kongres wiedeński w kwestii rozwiązania problemu niewolnictwa</p> <p>– ocenia możliwość rzeczywistej realizacji zasad ładu europejskiego przyjętych na kongresie wiedeńskim</p> <p>– ocenia skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim</p> <p>– ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim</p>

	<p>stałe postanowienia kongresu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Świętego Przymierza 		
System wiedeński i jego funkcjonowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Początki systemu wiedeńskiego <ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>karbonariusze, dekabryści, rojaliści, samodzielnawie</i> – lokalizuje w czasie: okres restauracji Burbonów we Francji (1814–1830), wybuch powstania dekabryistów (XII 1825), powstanie Młodych Włoch (1831), powstanie Młodej Europy (1834) – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Giuseppe Mazziniego • Niepokoje w Hiszpanii <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób Święte Przymierze stało na straży ładu wiedeńskiego – wyjaśnia, dlaczego porządek ustalony na kongresie wiedeńskim spotkał się z tak dużym sprzeciwem w państwach europejskich • Bunt w państwach włoskich <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu – omawia sytuację polityczną we Włoszech po kongresie wiedeńskim – wymienia cele, jakie przyświecały karbonariuszom i metody, którymi się posługiwali w ich realizacji • Państwa <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sytuację we Francji w dobie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>burszowie, karliści, ultrasi, biały terror, arakczejewszczyzna</i> – lokalizuje w czasie: nadanie Karty konstytucyjnej we Francji (1814), zjazd w Karlsbadzie (1819), przewrót polityczny w Hiszpanii (1820), kongres w Opawie (1820), powstanie Związku Północnego i Związku Południowego (1821), interwencję Świętego Przymierza w Hiszpanii (1823) – identyfikuje postacie: Ferdynanda VII Burbona, Filipa Buonarrotiego, Ludwika XVIII, Karola X Burbona, Luigiego Minichini – wyjaśnia, jakie były przyczyny interwencji Świętego Przymierza w Hiszpanii – przedstawia skutki działalności karbonariuszy w państwach włoskich – wyjaśnia, dlaczego karbonariuszom było trudno osiągnąć cele założone w ich programie – przedstawia rolę, jaką we włoskim i europejskim ruchu niepodległościowym odegrał Giuseppe Mazzini – przedstawia ustrój Francji określony w Karcie 	

	<p>niemieckie pokongresie wiedeńskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Francja w dobie restauracji • Powstanie dekabrystów w Rosji 	<p>restauracji</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny wybuchu powstania dekabrystów w Rosji – omawia skutki powstania dekabrystów 	<p>konstytucyjnej z 1814 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność niemieckich związków studenckich – omawia politykę Aleksandra I w Rosji i Królestwie Polskim – ocenia skuteczność ruchów rewolucyjnych w Europie w latach 20. i 30. XIX w.
Europa w pierwszej połowie XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja lipcowa • Powstanie Królestwa Belgii • Bałkany na początku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>rewolucja lipcowa</i>, <i>filhellenizm</i> – lokalizuje w czasie: pokój w Adrianopolu (1829), rewolucję lipcową (27–29 VII 1830), powstanie belgijskie (VIII–X 1830) – lokalizuje w przestrzeni kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych – identyfikuje postacie: Ludwika Filipa I, Leopolda I, Wilhelma I, Iwana Dybicza – omawia przyczyny i skutki rewolucji lipcowej we Francji – omawia przebieg rewolucji lipcowej we Francji – omawia przebieg wojny o niepodległość Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>ordonanse</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Serbów przeciwko Turcji (1804–1813 i 1815), zwołanie greckiego Zgromadzenia Narodowego (1822), zdobycie Missolungi (1826), traktat londyński (1830), powstanie robotników w Lyonie (1831), konferencję w Londynie (I 1831), uchwalenie konstytucji belgijskiej (II 1831) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Navarino (1827) – identyfikuje postacie: Ottona Wittelsbacha, Aleksandra Ipsilantisa, George’a Byrona, Jerzego

	<p>ątku XIX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wojna Greków o niepodległość 	<p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla greckiego ruchu niepodległościowego miał filhellenizm</p> <p>– przedstawia okoliczności uzyskania przez Belgię niepodległości</p>	<p>Czarnego (Karadziordziewiça), Miłosza Obrenowiça</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego ordonanse Karola X wywołały protesty Francuzów</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał postępowy charakter rządów Ludwika Filipa</p> <p>– przedstawia sytuację polityczną na Bałkanach</p> <p>– omawia sytuację Greków w państwie tureckim</p> <p>– wyjaśnia okoliczności, w jakich Grecy rozpoczęli walkę o niepodległość</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Rosja zdecydowała się poprzeć Greków w walce o niepodległość</p> <p>– przedstawia przyczyny podziału Królestwa Niderlandów</p> <p>– ocenia rolę antytureckiego powstania Aleksandra Ipsilantisa w rozbudzeniu greckich dążeń niepodległościowych</p>
<p>Rewolucja przemysłowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny rewolucji przemysłowej • Postępy techniczny rozwój przemysłu 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rewolucja przemysłowa, rewolucja agrarna, industrializacja, urbanizacja, klasa robotnicza, drobnomieszczactwo, inteligencja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni: regiony Europy, w których w pierwszej połowie XIX w. najintensywniej rozwijał się przemysł; państwa europejskie, w których doszło do największego rozwoju kolei</p> <p>– identyfikuje postać George’a Stephensona</p> <p>– omawia zjawiska, które złożyły się na rewolucję przemysłową</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Wielka Brytania stała się kolebką rewolucji przemysłowej</p> <p>– przedstawia, na czym polegała rewolucja agrarna</p> <p>– wyjaśnia związek między rewolucją agrarną i przemysłową</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>pruska droga do kapitalizmu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: skonstruowanie parowca (1807), powstanie Niemieckiego Związku Celnego (1834)</p> <p>– identyfikuje postacie: Roberta Fultona, Edwarda Jennera, Ignaza Philippa Semmelweisa</p> <p>– omawia zmiany, jakie w przemyśle włókienniczym wywołała rewolucja przemysłowa oraz ich skutki</p> <p>– przedstawia zmiany, jakie w przemyśle hutniczym wywołała rewolucja przemysłowa oraz ich skutki</p> <p>– wymienia czynniki, które zdecydowały o szybkim rozwoju przemysłowym Niemiec i Francji</p> <p>– omawia wpływ rewolucji przemysłowej na rozwój gospodarczy Niemiec i Francji</p> <p>– charakteryzuje przemiany społeczne wywołane rewolucją przemysłową</p> <p>– wymienia czynniki, jakie miały wpływ na rozwój przemysłowy Stanów Zjednoczonych w XIX w.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja przemysłowa w Europie • Przemiany ekonomiczne w Stanach Zjednoczonych • Rozwój transportu • Medycyna w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zmiany, które nastąpiły w dziedzinie komunikacji i transporcie w pierwszej połowie XIX w. – wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia naukowe pierwszej połowy XIX w. – omawia warunki pracy robotników w pierwszej połowie XIX w. – wymienia skutki rewolucji przemysłowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakich przełomowych odkryć dokonano w dziedzinie medycyny w pierwszej połowie XIX w. – ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej
--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany społeczne 		
Nowe idee	<ul style="list-style-type: none"> • Liberalizm • Konserwatyzm • Kwestia robotnicza • Socjalizm utopijny • Ruch czartystów • Narodziny socjalizmu naukowego • Ruchy 	<p>– stosuje pojęcia: <i>liberalizm, liberalizm gospodarczy, konserwatyzm, socjalizm, komunizm (socjalizm naukowy), socjalizm utopijny, laicyzacja, walka klas, proletariat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie opublikowanie <i>Manifestu komunistycznego (1848)</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Johna Stuarta Milla, Edmunda Burke’a, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa, Roberta Owena, Claude’a Henriego de Saint-Simona, Charles’a Fouriera</p> <p>– wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego postulaty socjalizmu utopijnego nie były możliwe do zrealizowania</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób robotnicy walczyli o swoje prawa w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>lesekferyzm, reakjoniści, czartyzm, falanster, luddyzm, metoda dialektyczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Organizacji Związków Zawodowych (1833), założenie Londyńskiego Stowarzyszenia Robotników (1836), ogłoszenie Karty praw ludu (1837)</p> <p>– identyfikuje postacie: Benjamina Constanta, Alexisa de Tocqueville’a, François-René de Chateaubrianda, Georga Wilhelma Friedricha Hegla, Josepha de Maistre’a, Neda Ludda</p> <p>– przedstawia postulaty i działalność czartystów</p> <p>– wskazuje różnice między socjalizmem utopijnym a komunizmem</p> <p>– przedstawia przyczyny narodzin luddyzmu</p> <p>– omawia proces tworzenia się związków zawodowych w Wielkiej Brytanii</p> <p>– przedstawia osiągnięcia XIX-wiecznego ruchu robotniczego</p> <p>– wyjaśnia, jakie czynniki wpłynęły na kształtowanie się świadomości narodowej w XIX w.</p> <p>– ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych</p> <p>– ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa</p>

	narodowe		
Kultura w pierwszej połowie XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Literatura i sztuka klasycystyczna • Romantyzm • Literatura romantyczna i jej twórcy • Romantyzm w teatrze • Malarstwo romantyczne 	<p>– stosuje pojęcia: <i>klasycyzm, romantyzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Friedricha Schillera, Johanna Wolfganga Goethego, Ludwika van Beethovena, Fryderyka Chopina, Jacquesa-Louisa Davida, Heinricha Heinego, Victora Hugo, George’a Byrona, Aleksandra Puszkina, Honoré de Balzaca</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne klasycyzmu w literaturze i sztuce</p> <p>– omawia założenia romantyzmu</p> <p>– wymienia cechy romantyzmu</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne romantyzmu w literaturze</p> <p>– omawia cechy malarstwa romantycznego</p> <p>– wyjaśnia wpływ romantyzmu na kształtowanie się poczucia tożsamości narodowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>neogotyck, neoromanizm, eklektyzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Michaiła Lermontowa, Waltera Scotta, Stendhala, Charlesa Dickensa, Théodore’a Géricault, Caspara Davida Friedricha, Franza Schuberta, Ferencza Liszta, Roberta Schumanna, Francisca Goi, Eugène’a Delacroix, Jeana-Auguste’a-Dominique’a Ingres, Antonia Canovy, Bertela Thorvaldsena, Karla Friedricha Schinkla, Sándora Petöfi, Horace’a Walpole’a, François Rude’a, Pierre-Jeana Davida d’Angersa</p> <p>– omawia okoliczności narodzin romantyzmu</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał fenomen romantyzmu</p> <p>– omawia style w architekturze okresu romantyzmu</p> <p>– przedstawia tematykę, którą podejmowali malarze w epoce romantyzmu</p> <p>– porównuje cechy stylu klasycystycznego i romantycznego w malarstwie</p> <p>– wyjaśnia wpływ romantyzmu na modę i styl życia</p> <p>– ocenia wpływ literatury, muzyki i malarstwa romantycznego na rozbudzenie świadomości narodowej Europejczyków w pierwszej połowie XIX w.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Muzyka i sztuki plastyczne 		
Ameryka w pierwszej połowie XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Ameryka Łacińska na początku XIX w. • Dekolonizacja Ameryki Południowej • Meksyk i Ameryka Środkowa • Stany 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>izolacjonizm, doktryna Monroego</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie doktryny Monroego (1823), wojnę USA z Meksykiem (1846–1848) – lokalizuje w przestrzeni etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych – identyfikuje postacie: Jamesa Monroego, Simóna Bolívara – wyjaśnia, na czym polegała zasada izolacjonizmu – omawia etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia skutki społeczne rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia proces kształtowania się amerykańskiego systemu dwupartyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Kreole, Metysi, junta, libertadorzy</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie niepodległości Haiti (1804), Peru (1821), Meksyku (1821), Brazylii (1822) i Boliwii (1825); kompromis z Missouri (1820–1821); plan z Iguala (1821); bitwę pod Ayacucho (1824) – lokalizuje w przestrzeni państwa Ameryki Południowej, które jako pierwsze uzyskały niepodległość – identyfikuje postacie: Thomasa Jeffersona, Alexandra Hamiltona, Andrew Jacksona, Antonia Lopeza de Santa Anny, Francisca de Mirandy, José de San Martína, Piotra I Bragança, Miguela Hidalgo y Costilla, José Marí Morelosa, Agustína de Iturbide, François-Dominique’a Toussaint Louverture’a – omawia sytuację polityczną Ameryki Łacińskiej w pierwszej połowie XIX w. – charakteryzuje proces dekolonizacji Ameryki Łacińskiej – przedstawia, w jakich okolicznościach Haiti uzyskało niepodległość – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Brazylia uzyskała niepodległość – przedstawia drogę Meksyku i państw Ameryki Środkowej do niepodległości

	<p>Zjednoczone na początku XIX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych • Walki z Indianami i Meksykiem 		<p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrali libertadorzy w walce o wolność kolonii hiszpańskich</p> <p>– ocenia społeczne skutki rozwoju terytorialnego USA</p>
Wiosna Ludów	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza Wiosny Ludów 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Wiosna Ludów, parlament frankfurcki, warsztaty narodowe, konstytucja okrojowana</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: Wiosnę Ludów (1848–1849), wybuch Wiosny Ludów we Francji (22 II 1848), proklamowanie II Republiki Francuskiej (25 II 1848),</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>bankiety, Komisja Luksemburska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: kryzys ekonomiczny i głód (1845–1849), rewolucję marcową w Związku Niemieckim (III 1848), zjazd liberatów w Heidelbergu (III 1848), powołanie parlamentu frankfurckiego (V 1848), drugie powstanie wiedeńskie (V 1848),</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja lutowa we Francji • Wiosna Ludów w krajach niemieckich • Rewolucja w Wiedniu • Powstanie węgierskie • Wiosna Ludów we Włoszech • Bilan 	<p>wybuch Wiosny Ludów w Prusach (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w Austrii (III 1848), obrady parlamentu frankfurckiego (V 1848–VII 1849), wybór Ludwika Napoleona Bonapartego na prezydenta Francji (XII 1848), powstanie węgierskie (III 1848–X 1849), zamach stanu Ludwika Napoleona Bonapartego (XII 1851), ogłoszenie cesarstwa we Francji (XII 1852)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje, w których doszło do wystąpień o podłożu społecznym oraz rewolucji narodowowyzwoleńczych</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Napoleona Bonapartego, Fryderyka Wilhelma IV, Franciszka Józefa I, Wiktora Emanuela II</p> <p>– wymienia społeczne, polityczne i narodowościowe przyczyny Wiosny Ludów</p> <p>– omawia genezę Wiosny Ludów</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów we Francji</p> <p>– omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego próby zjednoczenia Niemiec w czasie Wiosny Ludów zakończyły się porażką</p> <p>– charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w monarchii habsburskiej</p> <p>– przedstawia skutki polityczne i społeczne Wiosny Ludów</p>	<p>powstanie czerwcowe w Paryżu (VI 1848), bitwę pod Custozą (VII 1848), uchwalenie nowej konstytucji francuskiej (XI 1848), przejęcie władzy w Austrii przez Franciszka Józefa I (XII 1848), bitwę pod Novarą (III 1849), ogłoszenie akta detronizacji Habsburgów i Deklaracji niepodległości przez Węgrów (IV 1849), ogłoszenie konstytucji w Prusach (1850)</p> <p>– identyfikuje postacie: Lajosa Kossutha, Sándora Petöfiiego, Karola Alberta, Ferdynanda I, Josepha Radetzky’ego</p> <p>– przedstawia reformy Rządu Tymczasowego we Francji</p> <p>– omawia ustrój Francji według konstytucji z 1848 r.</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpił upadek II Republiki Francuskiej</p> <p>– omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach niemieckich</p> <p>– przedstawia cele, jakie stawiali przed sobą liberalni działacze niemieckiej Wiosny Ludów</p> <p>– przedstawia działalność parlamentu frankfurckiego</p> <p>– przedstawia skutki, jakie przyniosła Wiosna Ludów Austrii i Węgrom</p> <p>– omawia przebieg Wiosny Ludów w państwach włoskich</p> <p>– ocenia bezpośrednio i długofalowe skutki Wiosny Ludów</p>
--	---	--	--

	s Wios ny Ludó w		
Wojna krymska i jej skutki	<ul style="list-style-type: none"> • Turcja – <i>chory człowiek Europy</i> • Rosja przed edniem wojny krymskiej • Wojna krymska • Odwilż posewastopolska w 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>odwilż posewastopolska, samowładztwo, panslawizm</i> – lokalizuje w czasie: wojnę krymską (1853–1856), kongres pokojowy w Paryżu (III 1856) – lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Sewastopola (1854–1855) – lokalizuje w przestrzeni bitwy stoczone podczas wojny krymskiej – identyfikuje postacie: Mikołaja I, Aleksandra II, Aleksandra III – wyjaśnia, w jaki sposób Mikołaj I sprawował władzę absolutną w Rosji – przedstawia przyczyny i skutki wojny krymskiej – omawia przebieg wojny krymskiej – wyjaśnia, na czym polegała odwilż posewastopolska w Rosji – omawia reformy przeprowadzone w Rosji przez Aleksandra II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>reforma włościańska, ziemstwo, дума</i> – lokalizuje w czasie: okres reform tanzimat w Turcji (1839–1876), ultimatum Mikołaja I wobec sułtana (V 1853), reformę włościańską (III 1861), powołanie ziemstw (1864), ogłoszenie ustawy ziemskiej (1870), powstanie Narodnej Woli (1879) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Synopą (XI 1853) – identyfikuje postacie: Mahmuda II, Abdülmeccida I, Dymitra Milutina, Florence Nightingale – przedstawia sytuację panującą w Turcji w pierwszej połowie XIX w. – wyjaśnia, dlaczego Turcję nazywano <i>chorym człowiekiem Europy</i> – omawia sytuację w Rosji przed wojną krymską – wyjaśnia, jaki wpływ na wybuch wojny krymskiej miał panslawizm – wyjaśnia, dlaczego wojnę krymską można uznać za koniec ładu wiedeńskiego i dominacji Świętego Przymierza w Europie – ocenia politykę wewnętrzną Mikołaja I – ocenia reformy przeprowadzone w Rosji w okresie odwilży posewastopolskiej

	Rosji		
II. ZIEMIE POLSKIE W PIERWSZEJ POŁOWIE XIX W.			
Sprawa polska na kongresie wiedeńskim	<ul style="list-style-type: none"> • Decyzje kongresu wiedeńskiego • Królestwo Polskie • Powstanie Wielkiego Księstwa Poznańskiego • Rzeczpospolita Krakowska • Zabór 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Kongresówka, ziemie zabrane</i> – lokalizuje w czasie: konstytucję Królestwa Polskiego (XI 1815), konstytucję Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815), utworzenie Galicyjskiego Sejmu Stanowego (1817) – lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Antoniego Henryka Radziwiłła – omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie ziem polskich – wymienia postanowienia konstytucji Królestwa Polskiego – omawia ustrój Królestwa Polskiego wynikający z konstytucji z 1815 r. – opisuje sposób funkcjonowania Wielkiego Księstwa Poznańskiego – przedstawia sposób zarządzania Galicją i jego konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>rezydenci</i> – lokalizuje w czasie: powołanie Rady Najwyższej Tymczasowej (1813), powołanie Konferencji Rezydentów (1833) – identyfikuje postać Stanisława Wodzickiego – przedstawia sytuację w Księstwie Warszawskim po klęsce Napoleona I – wyjaśnia, dlaczego władze rosyjskie nie zgodziły się na przyłączenie ziem zabranych do Królestwa Polskiego – omawia podział ziem polskich pod zaborem pruskim – przedstawia przesłanki, które przyczyniły się do powstania Rzeczypospolitej Krakowskiej – przedstawia sposób sprawowania władzy w Rzeczypospolitej Krakowskiej – porównuje sposoby zarządzania i funkcjonowania ziem polskich pod zaborami w pierwszej połowie XIX w. – porównuje sytuację społeczeństwa polskiego pod zaborami – ocenia, w którym zaborze sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych i narodowych

	austriacki		
Ziemie polskie w latach 1815–1830	<ul style="list-style-type: none"> • Królestwo Polskie za Aleksandra I • Nauka i oświata w Królestwie Polskim • Przemiany społeczno-gospodarcze • Zabór pruski po 1815 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>regulacja, płodozmian</i> – lokalizuje w czasie: wprowadzenie cenzury prewencyjnej (1819), ogłoszenie ustawy regulacyjnej dla Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1823), likwidację jawności obrad sejmu Królestwa Polskiego (1825), utworzenie Banku Polskiego (1828) – lokalizuje w przestrzeni okręgi przemysłowe Królestwa Polskiego – identyfikuje postacie: Aleksandra I, wielkiego księcia Konstantego, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Nikołaja Nowosilcowa – wyjaśnia, w jaki sposób łamano w Królestwie Polskim postanowienia konstytucji z 1815 r. – wymienia reformy przeprowadzone przez Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego – omawia przemiany w rolnictwie w Królestwie Polskim – przedstawia rozwój przemysłu w Królestwie Polskim – omawia proces uwłaszczenia chłopów z zaborze pruskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: wydanie edyktu regulacyjnego w Prusach (1816), powstanie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), utworzenie Ziemstwa Kredytowego dla Księstwa Poznańskiego (1821), założenie Konserwatorium Muzycznego (1821), założenie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), funkcjonowanie sejmiku prowincjonalnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1827–1845), powołanie Instytutu Politechnicznego (1830) – identyfikuje postacie: Stanisława Kostki Potockiego, Stanisława Grabowskiego, Josepha Zerboniego di Sposettiego – omawia politykę Aleksandra I wobec Polaków – wyjaśnia, dlaczego w Królestwie Polskim wprowadzono cenzurę prewencyjną – charakteryzuje rozwój oświaty w Królestwie Polskim – omawia rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim – wyjaśnia, jaka była sytuacja gospodarcza na ziemiach znajdujących się pod zaborem austriackim – wyjaśnia, jaką rolę odgrywało Towarzystwo Przyjaciół Nauk – porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami w pierwszej połowie XIX w. – ocenia wpływ Nikołaja Nowosilcowa na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20. XIX w. – ocenia wpływ reform F.K. Druckiego-Lubeckiego na rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego

	<ul style="list-style-type: none"> • Uwłaszczenie chłopów w Wielkopolsce • Gospodarka pod zaborem austriackim 		
Geneza powstania listopadowego	<ul style="list-style-type: none"> • Rząd wielkiego księcia Konstantego <ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>kalizanie, cenzura prasowa</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), wystąpienie kaliszan w sejmie (1820), utworzenie Towarzystwa Patriotycznego (1821), zawiązanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828) – identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Adama Mickiewicza, Piotra Wysockiego, Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasińskiego – charakteryzuje rządy wielkiego księcia Konstantego • Opozycja legalna • Tajne 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia program polityczny kaliszan – omawia działalność opozycji legalnej w Królestwie Polskim i konsekwencje, z jakimi się to spotkało – przedstawia cele, jakie stawiała przed sobą opozycja nielegalna 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: założenie Związku Przyjaciół „Panta Koina” (1817), wprowadzenie cenzury prasowej (1819), powołanie sądu sejmowego (1827) – identyfikuje postacie: Seweryna Krzyżanowskiego, Tomasza Zana – omawia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstała opozycja legalna – charakteryzuje sytuację w Królestwie Polskim w przededniu powstania listopadowego – omawia strukturę i poziom wykształcenia armii Królestwa Polskiego – wyjaśnia, jakie czynniki zdecydowały o wysokiej

	związk ki <ul style="list-style-type: none"> • Królestwo Polskie w przededniu powstania • Armia Królestwa Polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia organizacje należące do opozycji nielegalnej – wskazuje pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania listopadowego 	jakości armii Królestwa Polskiego – ocenia stosunek wielkiego księcia Konstantego do Polaków – przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym – ocenia wpływ księcia Konstantego na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20. XIX w. – ocenia, które z wydarzeń bezpośrednio wpłynęły na rozpoczęcie powstania listopadowego
Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wybuch powstania listopadowego • Próby porozumienia z carem 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>noc listopadowa</i>, <i>dyktator</i> – lokalizuje w czasie: noc listopadową (29/30 XI 1830), powstanie Rządu Tymczasowego (3 XII 1830), ogłoszenie powstania za narodowe (18 XII 1830), akt detronizacji Mikołaja I (25 I 1831), wojnę polsko-rosyjską (II–X 1831) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołęką (26 V 1831), szturm na Warszawę (6–8 IX 1831) – lokalizuje w przestrzeni kierunki działań wojsk polskich i rosyjskich w czasie wojny z Rosją – identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego, Joachima Lelewela, Maurycyego Mochnackiego, Iwana Dybicza, Ignacego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powołanie Towarzystwa Patriotycznego (1 XII 1830), ogłoszenie się dyktatorem przez J. Chłopickiego (5 XII 1830), manifest Mikołaja I (17 XII 1830), samosądy w Warszawie (15 VIII 1831) – lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację Modlina i Zamościa (X 1831) – lokalizuje w przestrzeni tereny poza Królestwem Polskim, na których doszło do powstania w latach 1830–1831 – identyfikuje postacie: Michała Radziwiłła, Henryka Dembińskiego, Józefa Sowińskiego, Józefa Zalińskiego, Ludwika Nabelaka, Seweryna Goszczyńskiego – przedstawia postawy społeczeństwa polskiego w

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna polsko-rosyjska • Europa w obliczu powstania • Upadek powstania 	<p>Prądyński, Iwana Paskiewicza</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności, w jakich podjęto decyzję o wybuchu powstania listopadowego – omawia przebieg wydarzeń w czasie nocy listopadowej – przedstawia decyzje sejmu powstańczego i ich konsekwencje – omawia przebieg wojny polsko-rosyjskiej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołęką – wyjaśnia, jakie skutki dla powstania listopadowego miała postawa polskich naczelnych dowódców – przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy – wskazuje przyczyny upadku powstania listopadowego 	<p>momencie wybuchu powstania</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działalność przywódców powstania od jego rozpoczęcia do wybuchu wojny z Rosją – omawia próby porozumienia z carem podejmowane przez polityków i generalicję – wyjaśnia, dlaczego polskim politykom nie udało się rozwiązać kwestii chłopskiej – omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego – przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego – wyjaśnia, w jakie działania podczas powstania listopadowego angażowały się kobiety – ocenia przygotowanie spiskowców do rozpoczęcia powstania – ocenia decyzje sejmu powstańczego – ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia
Wielka Emigracja	<ul style="list-style-type: none"> • Emigracja • Działalność polityczna emigracji • Działalność 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>zsyłka, katorga, Wielka Emigracja, emisariusz, węglarstwo</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Hôtel Lambert (1831), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego (XII 1831), założenie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832), ogłoszenie Małego manifestu TDP (17 III 1832), założenie Gromad Ludu Polskiego (1835), ogłoszenie Wielkiego manifestu TDP (1836) – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki emigracji polskiej w latach 1831–1832 – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Krępowieckiego, Wiktora Heltmana, Joachima Lelewela, Stanisława Worcella – omawia represje władz carskich wobec uczestników powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Francusko-Polskiego (1831), utworzenie Komitetu Tymczasowego Emigracji (XI 1831), powstanie „Młodej Polski” (1834), powołanie Konfederacji Narodu Polskiego (1836), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1837) – identyfikuje postacie: Władysława Zamoyskiego, Józefa Dwernickiego, Michała Czajkowskiego, Tomasza Malinowskiego – przedstawia stosunek władz pruskich i austriackich do powstańców, którzy szukali schronienia na ich terytoriach – wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów narody, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej

	<p>ć księcia Czartoryskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> Pozostałe powstania emigracyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką – wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji – omawia założenia programowe obozu konserwatywnego polskiej emigracji – przedstawia założenia programowe Towarzystwa Demokratycznego Polskiego zawarte w Małym manifestie – wyjaśnia, na czym polegał demokratyczny charakter Małego manifestu TDP 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji – przedstawia dyplomatyczną działalność Hôtel Lambert – wyjaśnia, na czym polegał radykalizm programu Gromad Ludu Polskiego – przedstawia organizację, założenia programowe i działalność organizacji węglarzy polskich – porównuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji – ocenia rolę Wielkiej Emigracji w podtrzymywaniu myśli niepodległościowej
<p>Ziemie polskie po powstaniu listopadowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> Królestwo Polskie po powstaniu listopadowym Represje powstańców na ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja</i>, „<i>noc paskiewiczowska</i>”, <i>gubernia</i>, <i>cytadela</i>, <i>germanizacja</i>, <i>praca organiczna</i>, <i>rabacja</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie Statutu Organicznego (1832), wprowadzenie języka niemieckiego jako urzędowego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1832), „<i>nocy paskiewiczowskiej</i>” (1833–1856), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), wprowadzenie języka rosyjskiego w administracji rządowej w Królestwie Polskim (1839), wybuch powstania krakowskiego (22 II 1846), <i>rabację galicyjską</i> (II–III 1846), likwidację Wolnego Miasta Krakowa (XI 1846) – lokalizuje w przestrzeni: zasięg powstania krakowskiego i zasięg <i>rabacji galicyjskiej</i> – identyfikuje postacie: Iwana Paskiewicza, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli, Edwarda Flotwella, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>entuzjastki</i> – lokalizuje w czasie: powołanie E. Flotwella na nadprezydenta Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1830), powołanie I. Paskiewicza na namiestnika Królestwa Polskiego (1832), wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim (1833), partyzantkę Zaliwskiego (1833), umowę z Münschengrätz (1833), założenie Kasyna w Gostyniu (1835), wprowadzenie nowego podziału administracyjnego w Królestwie Polskim (1837), założenie Konfederacji Powszechnej Narodu Polskiego (1837), ustanowienie warszawskiego okręgu naukowego (1839), założenie Związku Narodu Polskiego (1839), powołanie Centralizacji Poznańskiej (1839), powstanie w Poznaniu Towarzystwa Pomocy Naukowej dla Młodzieży (1841), powstanie Związku Plebejuszy

	<p>ach zabra nych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pocz ątki pracy orga niczn ej • Orga niczn icy w Galicj i i <p>Króle stwie Polsk im</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dział alność ć spisk owa w latac h 1831 – 1846 • Pows tanie krako wskie 	<p>Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego</p> <p>– wymienia represje popowstaniowe w Królestwie Polskim</p> <p>– omawia represje polityczne, oświatowe i gospodarcze w Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym</p> <p>– omawia postanowienia Statutu Organicznego</p> <p>– charakteryzuje założenia pracy organicznej</p> <p>– przedstawia działania, jakie w ramach pracy organicznej podjęto w zaborze pruskim</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele stawiali sobie działacze organizacji spiskowych powstałych po powstaniu listopadowym</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał demokratyczny charakter Manifestu do Narodu Polskiego</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania krakowskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny rabacji galicyjskiej</p>	<p>(1842), kapitulację Krakowa (4 III 1846)</p> <p>– identyfikuje postacie: Dezyderego Chłapowskiego, Narcyzy Żmichowskiej, Seweryna Goszczyńskiego, Henryka Kamieńskiego, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Jana Koźmiana, Gustawa Potworowskiego, Wincentego Mazurkiewicza, Jędrzeja Moraczewskiego, Józefa Zaliwskiego, Jana Tyssowskiego, Ludwika Gorzkowskiego, Aleksandra Grzegorzewskiego</p> <p>– wymienia represje popowstaniowe w Królestwie Polskim</p> <p>– wyjaśnia, jakie polityczne następstwa miało wydanie Statutu Organicznego</p> <p>– omawia represje po powstaniu listopadowym zastosowane na ziemiach zabranych</p> <p>– opisuje politykę władz pruskich w Wielkim Księstwie Poznańskim po powstaniu listopadowym</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki polityczne miał układ w Münschengrätz</p> <p>– przedstawia działania, jakie w ramach pracy organicznej podjęto w zaborze rosyjskim i austriackim</p> <p>– omawia działalność emisariuszy Młodej Polski i Towarzystwa Demokratycznego Polskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego działalność spiskowa po powstaniu listopadowym nie przyniosła oczekiwanych rezultatów</p> <p>– wymienia organizacje spiskowe, wskazując obszar ich działania</p> <p>– przedstawia programy społeczno-polityczne głównych organizacji spiskowych, działających na terenie zaborów w latach 1831–1836</p> <p>– ocenia skuteczność pracy organicznej w staraniach o zachowanie polskość</p>
--	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Rabcja galicyjska 		
Polacy w czasie Wiosny Ludów	<ul style="list-style-type: none"> • Ziemi polskie przed Wiosną Ludów – stosuje pojęcia: <i>adres, serwituty</i> – lokalizuje w czasie: utworzenie Komitetu Narodowego w Poznaniu (III 1848), demonstracje w Krakowie i Lwowie (17 i 19 III 1848), ugodę w Jarosławcu (11 IV 1848), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848), wcielenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego do Prus (VII 1848) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierostawskiego, Adama Mickiewicza, Józefa Bema, Wiktora Heltmana, Franciszka Smolki, Franciszka Stadiona • Wybory na Pomorzu, Mazurach i Śląsku – omawia sytuację na ziemiach polskich przed Wiosną Ludów – przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim – przedstawia przebieg Wiosny Ludów w Galicji – przedstawia program polityczny liberałów galicyjskich w czasie Wiosny Ludów • Polacy na Pomorzu, Mazurach i Śląsku – omawia skutki Wiosny Ludów na ziemiach polskich • Wiosna Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>era Bacha, moskalofile</i> – lokalizuje w czasie: wybuch powstania wielkopolskiego (29 IV 1848), kapitulację w Bardzie (9 V 1848), powstanie Głównej Rady Ruskiej (V 1848), powstanie Ligi Polskiej (VI 1848) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których Polacy wspierali wystąpienia Wiosny Ludów – identyfikuje postacie: Karla Wilhelma von Willisena, Henryka Dembińskiego, Aleksandra Bacha, Agenora Gołuchowskiego, Floriana Ceynowy, Wojciecha Chrzanowskiego, Grzegorza Jachimowicza, Wacława Zaleskiego – wyjaśnia, w jaki sposób objawiał się wzrost świadomości narodowej Polaków na Pomorzu i Śląsku – przedstawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów – wyjaśnia, dlaczego Polacy tak licznie wspierali wystąpienia rewolucyjne Wiosny Ludów w innych krajach – wskazuje powody, dla których polscy wojskowi często stawali na czele rewolucyjnych armii w innych krajach – przedstawia echa Wiosny Ludów w Królestwie Polskim – omawia proces rozbudzenia dążeń emancypacyjnych Ukraińców – ocenia skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej 	

	<p>w w Galicji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polacy w europejskiej Wiosnie Ludów • Skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej 		– ocenia wkład Polaków w europejską Wiosnę Ludów
Kultura polska w pierwszej połowie XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój kultury polskiej pod zaborami 	<p>– stosuje pojęcia: <i>klasycyzm, romantyzm, mesjanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1817), początek polskiego romantyzmu (1822)</p> <p>– identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Joachima Lelewela, Stanisława Staszica, Aleksandra Fredry, Artura Grottgera</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>eklektyzm, neogotyck</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800)</p> <p>– identyfikuje postacie: Samuela Bogumiła Lindego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Aleksandra Orłowskiego, Piotra Michałowskiego, Andrzeja Towiańskiego, Antonia Corazziego, Jakuba Kubickiego, Chrystiana Piotra Aignera, Antoniego Brodowskiego, Franciszka Wężyka, Ludwika</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Klasy cym pocz ątku XIX w. • Archi tektu ra klasy cysty czna • Naro dziny i rozw ój polsk iego roma ntyz mu • Rom antyz m w kultu rze • Mesj aniz m polsk i • Kultu 	<p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla kultury polskiej miało powstanie Ossolineum</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał spór klasyków z romantykami</p> <p>– omawia rozwój kultury polskiej pod zaborami w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– omawia działalność Adama Mickiewicza jako czołowego przedstawiciela romantyzmu polskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała idea mesjanizmu Polski</p> <p>– charakteryzuje wpływy romantyzmu w polskiej architekturze, malarstwie i muzyce</p> <p>Osińskiego, Cypriana Godebskiego, Władysława Anycza, Władysława Żeleńskiego, Augusta Cieszkowskiego</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne architektury klasycystycznej pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– omawia rozwój literatury klasycystycznej pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– przedstawia rozwój kultury polskiej na emigracji</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miała działalność kulturalna emigrantów w XIX w.</p> <p>– ocenia rolę romantyzmu dla ówczesnych dziejów Polski</p>
--	--	---

	ra polsk a na emig racji		
Odwilż posewastopolska i geneza powstania	<ul style="list-style-type: none"> • Odwilż posewastopolska na ziemiach polskich <ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>odwilż posewastopolska, rewolucja moralna, „biali”, „czerwoni”, branka</i> – lokalizuje w czasie: demonstrację z okazji 30. rocznicy bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1861), ogłoszenie żałoby narodowej (II 1861), krwawa pacyfikacja manifestacji patriotycznej w Warszawie (IV 1861), powstanie Komitetu Miejskiego (X 1861), powołanie Dyrekcji Krajowej (XII 1861), mianowanie A. Wielopolskiego naczelnikiem rządu cywilnego (VI 1862), ogłoszenie branki (6 X 1862) • Polacy w czasie wojny krymskiej <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego, Michała Gorczakowa, Aleksandra II, Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga – opisuje przejawy odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim – omawia postawy Polaków wobec władzy carskiej w czasie odwilży posewastopolskiej – wyjaśnia, jakie znaczenie miała żałoba narodowa ogłoszona w 1861 r. • Wzrost uczuć patriotycznych <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces narastania nastrojów narodowych i powstańczych w Królestwie Polskim – przedstawia skutki demonstracji patriotycznych z 1861 r. – wymienia reformy przeprowadzone przez Aleksandra Wielopolskiego • Próba <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje politykę Aleksandra Wielopolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>millenerzy, „czasy polskie”</i> – lokalizuje w czasie: założenie Towarzystwa Rolniczego (1858), pierwszą wielką demonstrację patriotyczną (VI 1860), powołanie Delegacji Miejskiej (1861), powstanie Komisji Wyznań i Oświecenia Publicznego (1861), rozwiązanie Towarzystwa Rolniczego i Delegacji Miejskiej (IV 1861), wprowadzenie stanu oblężenia w Królestwie Polskim (X 1861) – identyfikuje postacie: Edwarda Jurgensa, Zygmunta Sierakowskiego, Jarosława Dąbrowskiego, Ignacego Chmieleńskiego, Wasilija Kaplinskiego, Karola Majewskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Królestwa Polskiego miała działalność Towarzystwa Rolniczego – wskazuje różnice w programach politycznych środowisk patriotycznych w przededniu powstania styczniowego – wyjaśnia wpływ polityki Aleksandra Wielopolskiego na radykalizację nastrojów w Królestwie Polskim – wyjaśnia, dlaczego próba kompromisu między władzami carskimi i Polakami nie powiodła się – przedstawia proces kształtowania się obozów politycznych „czerwonych” i „białych” – wyjaśnia, dlaczego Aleksander Wielopolski postanowił przeprowadzić brankę 	

	<p>kompromisu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie obozów politycznych 	<p>– omawia poglądy „białych” i „czerwonych” na kwestię niepodległości Polski</p> <p>– wskazuje pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego</p>	<p>– ocenia skuteczność działań gospodarczych i oświatowych w okresie odwilży posewastopolskiej dla sprawy polskiej</p> <p>– ocenia politykę prowadzoną przez Aleksandra Wielopolskiego w Królestwie Polskim</p>
Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wybuch powstania • Przebieg działań powstańców • Siły powstańcze • Powstanie polskiego państwa 	<p>– stosuje pojęcia: <i>branka</i>, <i>państwo podziemne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: przeprowadzenie branki (14/15 I 1863), ogłoszenie Manifestu przez Komitet Centralny (22 I 1863), wybuch powstania styczniowego (22/23 I 1863), ogłoszenie się Tymczasowego Rządu Narodowego Rządem Narodowym (VI 1863), objęcie dyktatury przez R. Traugutta (X 1863), ukaz o uwłaszczeniu chłopów (2 III 1864), koniec powstania styczniowego (V 1865)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary, na których toczyły się główne walki podczas powstania styczniowego</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza, Romualda Traugutta, Stefana Bobrowskiego, Fiodora Berga, Stanisława Brzóska</p> <p>– wymienia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego</p> <p>– opisuje przebieg powstania styczniowego</p> <p>– omawia sposób organizacji, uzbrojenie i metody walki sił powstańczych</p> <p>– przedstawia sposób funkcjonowania polskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: bitwy pod Krzywosądem i Nową Wsią (II 1863), bitwy pod Chrobrzem i Grochowiskami (III 1863), podpisanie konwencji Alvenslebena (8 II 1863), stracenia R. Traugutta (VIII 1864)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Haukego-Bosaka, Aleksandra Waszkowskiego</p> <p>– omawia sposób, w jaki w Manifeście Tymczasowego Rządu Narodowego rozwiązano kwestię chłopską</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstanie styczniowe przekształciło się w powstanie narodowe</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich powstało polskie państwo podziemne</p> <p>– przedstawia stosunek państw europejskich do powstania styczniowego</p> <p>– omawia stosunek państw zaborczych do powstania styczniowego</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich R. Traugutt sięgnął po dyktaturę</p> <p>– identyfikuje postacie: Francesca Nulla, Andrija</p>

	<p>wa podziemnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sprawa polska na arenie międzynarodowej • Dyktatura Traugutta i upadek powstania 	<p>państwa podziemnego</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działalność R. Traugutta – omawia postanowienia carskiego ukazu o uwłaszczeniu chłopów – określa czynniki, jakie wpłynęły na klęskę powstania styczniowego – przedstawia wydarzenia, które wpłynęły na upadek powstania styczniowego 	<p>Potebni</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym miał polegać pokojowy sposób rozwiązania kwestii polskiej zaproponowany przez mocarstwa zachodnioeuropejskie – wyjaśnia, dlaczego interwencja dyplomatyczna Londynu, Paryża oraz Wiednia się nie powiodła – przedstawia działania, jakie podjęli Polacy z zaboru pruskiego i austriackiego po wybuchu powstania styczniowego – ocenia, które z powstań narodowych – listopadowe czy styczniowe – miało większe szanse powodzenia
III. ŚWIAT W EPOCE WĘGLA I STALI			
<p>Stany Zjednoczone w drugiej połowie XIX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stany Zjednoczone w połowie XIX 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>secesja, abolicjonizm, demokraci, republikanie, Unia, Konfederacja, wojna totalna</i> – lokalizuje w czasie: wybór A. Lincolna na prezydenta USA (1860), wojnę secesyjną (1861–1865), atak na Fort Sumter (12 IV 1861), ogłoszenie Proklamacji emancypacji (IX 1862), zniesienie niewolnictwa (1 I 1863), kapitulację wojsk konfederackich w Appomattox 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Johna Browna (1859), secesję Karoliny Południowej (XII 1860), powstanie Skonfederowanych Stanów Ameryki (II 1861), akcję rekonstrukcji (1865–1877), otwarcie transkontynentalnej linii kolejowej (1869) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie twierdzy w Vicksburgu (4 VII 1863)

	<ul style="list-style-type: none"> w. • Podział Stanów Zjednoczonych • Wojna secesyjna • Skutki wojny secesyjnej • Rozwój gospodarzy Stanów Zjednoczonych 	<p>(9 IV 1865)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gettysburgiem (1–3 VII 1863) – lokalizuje w przestrzeni podział USA w przededniu wojny secesyjnej – identyfikuje postacie: Abrahama Lincolna, Ulyssesa Granta, Roberta Lee, Jeffersona Davisa – omawia różnice w rozwoju gospodarczym, politycznym i społecznym między Północą a Południem USA – omawia bezpośrednie przyczyny wojny secesyjnej – opisuje przebieg wojny secesyjnej – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny secesyjnej miała Proklamacja emancypacji – wyjaśnia, na czym polegała wojna totalna – omawia skutki wojny secesyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni kierunki działań wojsk Unii i Konfederacji – przedstawia przyczyny podziału USA na Północ i Południe – porównuje potencjał militarny Unii i Konfederacji – wyjaśnia, jaki wpływ na konflikt między Północą i Południem miała kwestia stosunku do niewolnictwa – przedstawia rozwój gospodarczy USA po wojnie secesyjnej – wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój gospodarczy USA w drugiej połowie XIX w. miała migracja z Europy – ocenia sposób rozwiązania problemu niewolnictwa w czasie wojny secesyjnej i jego społeczne skutki
Zjednoczenie Włoch	<ul style="list-style-type: none"> • Koniec zjedn 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>risorgimento</i> – lokalizuje w czasie: wojnę Francji i Piemontu z Austrią (IV–VII 1859), plebiscyty na rzecz przyłączenia się do 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: objęcie funkcji premiera Piemontu przez C. Cavoura (1852), układ w Plombières (VII 1858), rozejm w Villafranca di Roma

	<p>oczenia Włoch</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Piemontu • Wojna z Austrią • Zjednoczenie Półwyspu Apenińskiego • Powstanie Czerwonego Krzyża • Powstanie Królestwa 	<p>Piemontu (III–IV 1860), „wyprawę tysiąca” (V 1860), powstanie Królestwa Włoch (III 1861), przyłączenie Wenecji do Włoch (1866), przyłączenie Państwa Kościelnego do Włoch (VII 1871)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwy pod Magentą i Solferino (1859), bitwę pod Custozą (1866) – lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Włoch – identyfikuje postacie: Wiktora Emanuela II, Giuseppe Garibaldi, Camilla Cavoura, Giuseppe Mazziniego, Napoleona III – przedstawia dwie koncepcje zjednoczenia państw włoskich – omawia przebieg wojny Piemontu i Francji z Austrią – wymienia skutki wojny Piemontu i Francji z Austrią – wymienia etapy jednoczenia Włoch – wyjaśnia, dlaczego to Królestwu Sardynii przypadła decydująca rola w procesie jednoczenia ziem włoskich – opisuje proces jednoczenia Włoch – określa, w jakim celu powstał Międzynarodowy Czerwony Krzyż 	<p>(VII 1859), pokój w Zurychu (XI 1859), powołanie Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (X 1863), uchwalenie konwencji genewskiej (1864)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni: wyprawę „tysiąca czerwonych koszul” w 1860 r., bitwy pod Calatafimi i nad rzeką Volturno (1860) – identyfikuje postacie: Jeana Henriego Dunanta, Piusa IX – wyjaśnia, jaką rolę wśród państw włoskich odgrywało Królestwo Sardynii – charakteryzuje politykę zagraniczną Piemontu pod koniec lat 50. XIX w. – wyjaśnia, jaką rolę w procesie jednoczenia Włoch odegrała Francja – przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża – wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Włoch można nazwać procesem oddolnym – wskazuje wydarzenia na arenie międzynarodowej, jakie umożliwiły Włochom zakończenie procesu zjednoczenia – ocenia rolę Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldi w jednoczeniu państwa włoskiego
--	---	---	--

	stwa Włoc h		
Zjednoczenie Niemiec i powstanie Austro-Węgier	<ul style="list-style-type: none"> • Konc epcje zjedn ocze nia Niem iec • Refor my prusk iej armii • Wojn y z Dani ą i Austr ią • Wojn a franc usko- prusk a • II Rzesz a 	<p>– stosuje pojęcia: <i>koncepcja Małych Niemiec</i>, <i>koncepcja Wielkich Niemiec</i>, <i>zjednoczenie „krwią i żelazem”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: objęcie funkcji premiera Prus przez O. von Bismarcka (1862), wojnę Prus z Danią (1864), wojnę Prus z Austrią (1866), powstanie Związku Północnoniemieckiego (1867), powstanie Austro-Węgier (1867), wojnę francusko-pruską (1870–1871), powstanie Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871), pokój we Frankfurcie (10 V 1871)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Sadową (VII 1866), bitwę pod Sedanem (IX 1870)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Niemiec</p> <p>– identyfikuje postacie: Ottona von Bismarcka, Wilhelma I Hohenzollerna, Franciszka Józefa I</p> <p>– omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec</p> <p>– charakteryzuje politykę O. von Bismarcka zmierzającą do zjednoczenia Niemiec</p> <p>– przedstawia rolę Prus w jednoczeniu państw niemieckich</p> <p>– wymienia wydarzenia, które składały się na proces jednoczenia Niemiec „krwią i żelazem”</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do wojny Prus z Francją</p> <p>– omawia przebieg wojny francusko-pruskiej</p> <p>– przedstawia okoliczności ogłoszenia powstania II Rzeszy</p> <p>– wymienia skutki wojny francusko-pruskiej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>depesza emska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Związku Celnego (1834), erę Bacha (1849–1859), dyplom październikowy (1860), ogłoszenie konstytucji Austro-Węgier (XII 1867), rozejm w wojnie francusko-pruskiej (28 I 1871),</p> <p>– identyfikuje postacie: Helmuta von Moltke, Aleksandra von Bacha, Gyula Andrássy’ego</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny Prus z Danią</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny Prus z Austrią</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania i zasady funkcjonowania Związku Północnoniemieckiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie możliwości dawało wykorzystanie przez pruską armię nowych zdobyczy techniki</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne ery Bacha</p> <p>– omawia proces przekształcania się monarchii Habsburgów w państwo dualistyczne</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Niemiec można nazwać procesem odgórnym</p> <p>– ocenia zjednoczeniową politykę O. von Bismarcka i jego wpływ na stosunki międzynarodowe.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Austro-Węgier 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało powstanie Cesarstwa Niemieckiego – przedstawia okoliczności powstania Austro-Węgier 	
Kolonializm	<ul style="list-style-type: none"> • Cele tworzenia kolonii • Brytyjskie imperium kolonialne • Kolonializm francuski • Kolonializm innych państw euro 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>kolonializm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie tajpingów (1851–1864), powstanie sipajów (1857), atak Włoch na Abisynię (1896), wojny burskie (1880–1881, 1899–1902) – lokalizuje w przestrzeni kolonialne imperium Wielkiej Brytanii i Francji oraz kolonialne imperia Hiszpanii, Portugalii, Holandii, Belgii i Włoch – identyfikuje posta Cecila Johna Rhodesa – charakteryzuje przyczyny ekspansji kolonialnej w drugiej połowie XIX w. – przedstawia korzyści, jakie z kolonializmu czerpali biali osadnicy – przedstawia proces powstawania brytyjskiego imperium kolonialnego w Afryce i Azji – wyjaśnia, dlaczego brytyjskie imperium kolonialne nazywano <i>imperium, nad którym słońce nie zachodzi</i> – przedstawia politykę mocarstw kolonialnych wobec Chin – przedstawia proces budowania francuskiego imperium kolonialnego w Afryce i Azji – wyjaśnia, dlaczego dochodziło do konfliktów kolonialnych 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: wojny opiumowe (1839–1841, 1856–1860), wojnę brytyjsko-zuluską (1879), powstanie Mahdiego (1881–1899), incydent w Faszodzie (1898), powstanie Związku Południowej Afryki (1910) – wyjaśnia, jaką rolę w budowaniu brytyjskiego imperium kolonialnego odegrała Brytyjska Kompania Wschodnioindyjska – omawia sposób organizacji brytyjskiego imperium kolonialnego – wyjaśnia, z czego wynikało szybkie uzyskanie statusu dominium przez Kanadę i Australię – omawia przyczyny i skutki powstania sipajów – wyjaśnia, w jaki sposób Brytyjczykom udawało się utrzymywać kontrolę nad morzami i oceanami niemal całego świata – wyjaśnia, jakie znaczenie miał Kanał Sueski dla brytyjskiego kolonializmu – omawia sposób organizacji francuskiego imperium kolonialnego – omawia politykę kolonialną Hiszpanii, Portugalii, Holandii, Belgii i Włoch w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – przedstawia przebieg i skutki konfliktów

	<p>pejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konflikty kolonialne 	<p>– wymienia przykłady konfliktów kolonialnych w drugiej połowie XIX w</p>	<p>kolonialnych w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego działania europejskich mocarstw w Azji różniły się od ich postępowania w koloniach afrykańskich</p> <p>– ocenia politykę kolonialną Wielkiej Brytanii</p>
Epoka węgla i stali	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój nauk przyrodniczych • Rozwój telekomunikacji • Rozwój przemysłu • Rozwój transportu • Rozwój motoryzacji 	<p>– stosuje pojęcia: <i>monopol, płodozmian, teoria ewolucji</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: skonstruowanie i opatentowanie żarówki (1820), opublikowanie teorii ewolucji i doboru naturalnego (1859), otwarcie Kanału Sueskiego (1869), pierwszy lot samolotem (1903)</p> <p>– identyfikuje postacie: Marii Skłodowska-Curie, Charlesa Darwina, Thomasa Alvy Edisona, Wilhelma Roentgena, Louisa Pasteura, Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Alfreda Nobla, Ernesta Malinowskiego, Willbura i Orville’a Wrightów</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego teorie C. Darwina zrewolucjonizowały świat nauki</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miały wynalazki w dziedzinie transportu i komunikacji</p> <p>– omawia znaczenie, jakie miał rozwój telekomunikacji w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <p>– omawia kierunki rozwoju przemysłu w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <p>– wyjaśnia, w jakim celu właściciele przedsiębiorstw tworzyli monopole</p> <p>– charakteryzuje rozwój transportu w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>syndykat, trust, koncern, melioracja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie Kanału Kilońskiego (1895), otwarcie Kanału Panamskiego (1914)</p> <p>– identyfikuje postacie: André Ampère’a, Georga Ohma, Michaela Faradaya, Antoine’a Henriego Becquerela, Pierre’a Curie, Maxa Plancka, Ernesta Rutherforda, Dmitrija Mendelejewa, Johna Daltona, Ferdinanda von Zeppelina, Gottlieba Daimlera, Carla Benza, Rudolfa Diesla, Hansa Christiana Oersteda, Justusa von Liebiga, Rudolfa Virchowa, Étienne’a Lenoira, Nikolausa Otto</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miało zastosowanie odkryć w dziedzinie elektromagnetyzmu</p> <p>– omawia osiągnięcia naukowe w dziedzinie fizyki</p> <p>– omawia osiągnięcia naukowe w dziedzinie chemii i biologii</p> <p>– charakteryzuje przemiany w rolnictwie w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <p>– ocenia wpływ przemian naukowych i technologicznych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. na zmianę standardu życia społeczeństwa europejskiego</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • ji • Gospodarka monopolistyczna • Przemiany w rolnictwie 		
Zmiany cywilizacyjno-społeczne w XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój cywilizacyjny • Zmiany w systemie oświaty • Rozwój higieny i medycyny • Migr 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>eksplozja demograficzna, emancypacja, sufrażystki</i> – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki migracji ludności europejskiej w XIX w. – identyfikuje postacie: Louisa Pasteura, Wilhelma Roentgena, Marii Skłodowskiej-Curie, Roberta Kocha – wyjaśnia, dlaczego w drugiej połowie XIX w. doszło do eksplozji demograficznej – omawia wpływ industrializacji na urbanizację w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia zmiany w systemie oświaty i ich wpływ na ograniczenie lub likwidację analfabetyzmu – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miał rozwój higieny – charakteryzuje zjawisko migracji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wymienia najważniejsze postulaty ruchu kobiecego na przełomie XIX i XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>antyseptyka, feminizm</i> – lokalizuje w czasie: kongres w sprawie kobiet w Seneca Falls (1848), powstanie Powszechnej Unii Kobiet (1889), czarny piątek (XI 1910) – identyfikuje postacie: Pierre’a Curie, Emmeline Pankhurst, Josepha Listera, Feliksa Hoffmanna, Willema Einthovena, Paula Ehrlicha – przedstawia wpływ uprzemysłowienia na jakość życia robotników – wyjaśnia, jakie znaczenie zyskał czas wolny w życiu codziennym – omawia postęp naukowy, jaki dokonał się w medycynie w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia proces emancypacji społecznej i politycznej kobiet – ocenia wpływ zmian w systemie oświaty na rozwój cywilizacyjny społeczeństwa w XIX w. – ocenia wpływ, jaki miał rozwój higieny i medycyny

	<p>acje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eman cypac ja społe czna i polity czna kobie t 		<p>na życie codzienne w XIX w. – ocenia znaczenie emancypacji społecznej i politycznej kobiet</p>
Przemiany ustrojowe i nowe ideologie	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój systemów demokratycznych <ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>partia polityczna, związek zawodowy, nacjonalizm, antysemityzm, anarchizm, socjaldemokracja, rewolucjoniści, chrześcijańska demokracja, syjonizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I Międzynarodówki (1864), powstanie II Międzynarodówki (1889), ogłoszenie <i>Rerum novarum</i> (1891) – identyfikuje postacie: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina, Eduarda Bernsteina, Włodzimierza Uljanowa (Lenina) • Powstanie masowych partii politycznych <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia czynniki, które wpłynęły na proces demokratyzacji systemów politycznych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, w jakim celu powstały związki zawodowe – wymienia cechy partii politycznych powstałych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. oraz metody ich działań • Komuna Paryska i jej <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę miały odgrywać I i II Międzynarodówka – omawia poglądy anarchistów, socjaldemokratów i rewolucjonistów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>system kurialny, rewizjonizm, reformizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie pierwszego związku zawodowego w Wielkiej Brytanii (1866), założenie Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej w Niemczech (1869), Komunę Paryską (III–V 1871), I Światowy Kongres Syjonistyczny (1897), założenie brytyjskiej Partii Pracy (1900) – identyfikuje postacie: Louisa Blanqui, Pierre’a Proudhona, Theodora Herzla, Karla Kautsky’ego – omawia proces demokratyzacji państw Europy Zachodniej i Centralnej w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, co miało wpływ na powstanie partii politycznych – przedstawia przyczyny rozłamu w ruchu socjalistycznym – przedstawia okoliczności, w jakich doszło do narodzin chrześcijańskiej demokracji – przedstawia czynniki, które wpłynęły na rozwój nacjonalizmu 	

	<p>znaczenie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komunyzm i socjaldemokracja • Powstanie ideologii chadecckiej • Nacjonalizm • Syjonizm 	<p>– omawia założenia ideologiczne chrześcijańskiej demokracji</p> <p>– omawia założenia nacjonalizmu</p>	<p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do powstania syjonizmu</p> <p>– omawia reformy wprowadzone przez Komunę Paryską</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Komuna Paryska upadła</p> <p>– ocenia wpływ nowych ruchów i partii politycznych na proces demokratyzacji państw europejskich</p>
Nowy podział polityczny świata	<ul style="list-style-type: none"> • Europa pod koniec XIX w. • Wojna rosyjsko- 	<p>– stosuje pojęcia: <i>panslawizm, zasada wspaniałego odosobnienia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: początek reform Meiji (1867), kongres w Berlinie (VI–VII 1878), układ wojskowy Niemiec i Austro-Węgier (1879), powstanie trójprzymierza (1882), powstanie bokserów (1899–1900), wojnę rosyjsko-japońską (1904-1905)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Mukdenem (II–III 1905), bitwę pod Cuszimą (V 1905)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mutsuhito, Mikołaja II</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>szogun, samuraje</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie się Japonii na świat (1853), sojusz trzech cesarzy (1873), antytureckie powstanie w Bośni i Hercegowinie (1875), wojnę turecko-rosyjską (1877–1878), pokój w San Stefano (1878), wojnę między USA i Hiszpanią (1898), traktat pokojowy w Portsmouth (IX 1905), zajęcie Korei przez Japonię (1910)</p> <p>– identyfikuje postać Cixi</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny rosyjsko-tureckiej</p>

	<p>turecka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kongres berliński • Nowe światowe mocarstwa • Powstanie bokserów w Chinach • Wojna rosyjsko-japońska 	<p>– wyjaśnia, jaką rolę miała odgrywać Rosja wobec narodów bałkańskich</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla układu sił w Europie miał kongres berliński</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała brytyjska zasada wspólnego odosobnienia</p> <p>– przedstawia cele w polityce zagranicznej, jakie przyświecały państwom trójprzymierza</p> <p>– omawia proces budowania trójprzymierza</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej</p> <p>– wymienia konsekwencje rywalizacji mocarstw na Dalekim Wschodzie</p>	<p>z lat 1877–1878</p> <p>– omawia reakcję Francji i Wielkiej Brytanii na rosnącą potęgę Niemiec</p> <p>– charakteryzuje politykę cesarza Mutsuhito i jej skutki dla Japonii</p> <p>– omawia ekspansję terytorialną Japonii na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w Chinach na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania bokserów w Chinach</p> <p>– omawia proces budowania politycznej potęgi USA w stosunkach międzynarodowych</p> <p>– ocenia wpływ kongresu berlińskiego na ład międzynarodowy</p>
Piękna epoka	<ul style="list-style-type: none"> • Filozofia przełomu wieków 	<p>– stosuje pojęcia: <i>la belle époque</i>, <i>impresjonizm</i>, <i>kultura masowa</i>, <i>dekadentyzm</i>, <i>marksizm</i>, <i>realizm</i>, <i>naturalizm</i>, <i>symbolizm</i>, <i>kubizm</i>, <i>secesja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie wieży Eiffla (1889), wynalezienie kinematografu (1895)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fryderyka Nietzschego, Honoré</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>filozofia pozytywna</i>, <i>intuicjonizm</i>, <i>akademizm</i>, <i>postimpresjonizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze nowożytne igrzyska olimpijskie (1896)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fiodora Dostojewskiego, Antona Czechowa, Charlesa Dickensa, Rudyarda</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój czytelnictwa – wymienia kierunki filozoficzne przełomu XIX i XX w. • Literatura – wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój czytelnictwa • Malarsztwo – wymienia nowe kierunki w sztuce powstałe na przełomie XIX i XX w. • Nowe kierunki w sztuce – wyjaśnia, czym charakteryzowały się realizm i naturalizm w literaturze i sztuce • Nowe kierunki w sztuce – wymienia przykłady dzieł literackich i malarskich należących do realizmu lub naturalizmu • przełomu XIX i XX w. – przedstawia cechy charakterystyczne nowych kierunków w sztuce powstałych na przełomie XIX i XX w. • – omawia cechy charakterystyczne kultury masowej • – wskazuje czynniki, które wpłynęły na rozwój kultury masowej • – wyjaśnia, dlaczego kino i sport stały się nieodłącznym elementem kultury masowej • Architektura • Początki kultury masowej • Nowożytności • igrzysk 	<p>Kiplinga, Josepha Conrada, Marka Twaina, Jacka Londona, Gustave’a Flauberta, Émile’a Zoli, Marcela Prousta, Edgara Degasa, Paula Cézanne’a, Paula Gaugina, Antonia Gaudiego, Pierre’a de Coubertina, Henriego Bergsona, Arthura Schopenhauera, Paula Verlaine’a, Arthura Rimbaud, Gustave’a Courbete’a, Jean-François Milleta, Mary Cassatt, Berthe Morisot, Henriego Labrouste’a</p> <p>– omawia kierunki filozoficzne, które dominowały na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– wskazuje przykłady twórców reprezentujących nowe kierunki w sztuce powstałe na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury przełomu XIX i XX w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do wskrzeszenia idei olimpijskiej</p> <p>– ocenia siłę oddziaływania kultury masowej i sportu masowego na życie społeczeństw</p>
--	---	---

	ka olim pijski e		
IV. ZIEMIE POLSKIE NA PRZEŁOMIE XIX I XX W.			
Skutki powstania styczniowego	<ul style="list-style-type: none"> • Represje po upadku powstania styczniowego • Rusyfikacja szkolnictwa • Represjonowanie Kościoła katolickiego i unickiego 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja</i>, „<i>noc apuchtinowska</i>”, <i>katorga</i>, <i>generał-gubernator</i>, <i>tajne komplety</i>, <i>kontrybucja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka rosyjskiego jako urzędowego (1865), podporządkowanie Kościoła katolickiego Kolegium Duchownemu w Petersburgu (1867), utworzenie urzędu generała-gubernatora (1874), rozpoczęcie likwidacji Kościoła unickiego (1875) „<i>noc apuchtinowską</i>” (1879–1897)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni główne kierunki zsyłek Polaków w głąb Rosji po powstaniu styczniowym</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra Apuchтина, Fiodora Berga</p> <p>– wymienia represje, jakie spadły na uczestników powstania styczniowego i ich rodziny</p> <p>– przedstawia działania, jakie podjął car Aleksander II w celu likwidacji autonomii Królestwa Polskiego</p> <p>– omawia proces rusyfikacji szkół w Królestwie Polskim po powstaniu styczniowym</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Polacy w Królestwie Polskim bronili się przed rusyfikacją szkolnictwa</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele miała przynieść rusyfikacja Polaków</p> <p>– charakteryzuje represyjną politykę władz carskich wobec Kościoła katolickiego i unickiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powołanie Komitetu Urządzącego w Warszawie i Komitetu do spraw Królestwa w Petersburgu (1864), powstanie zabajkalskie (1866), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1866)</p> <p>– identyfikuje postacie: Iosifa Hurki, Aleksandra Czekanowskiego, Jana Czerskiego, Benedykta Dybowskiiego</p> <p>– przedstawia rodzaje kar, jakie nakładano na powstańców skazanych na zesłanie</p> <p>– opisuje drogę powstańców na zesłanie</p> <p>– omawia represje popowstaniowe na ziemiach zabranych</p> <p>– przedstawia wkład polskich naukowców w odkrywaniu Syberii</p> <p>– wyjaśnia, jaki charakter miała emigracja po powstaniu styczniowym</p> <p>– ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców po powstaniu styczniowym</p> <p>– ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami</p> <p>– ocenia skuteczność polityki Kulturkampf w walce z katolicyzmem i polskością</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Zsyłki na Syberię • Emigracja powstaniowa • Represje na ziemiach zabranych 		
Walka o polską kulturę i szkolnictwo	<ul style="list-style-type: none"> • Zabór pruski – Kulturkampf • Hakata • Germanizacja • Strajki 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Kulturkampf</i>, <i>germanizacja</i>, <i>Hakata</i>, <i>rugi pruskie</i>, <i>autonomia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka polskiego do szkół w Galicji (1867), Kulturkampf (1871–1878), rugi pruskie (1885–1890), utworzenie Komisji Kolonizacyjnej (1886), usunięcie języka polskiego ze szkół w zaborze pruskim (1887), powstanie Hakaty (1894), początek strajku dzieci we Wrześni (1901)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mieczysława Ledóchowskiego, Michała Drzymały, Agenora Gołuchowskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka Kulturkampfu</p> <p>– charakteryzuje proces germanizacji szkolnictwa w zaborze pruskim</p> <p>– wyjaśnia, w jakim celu powstała Hakata</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>stańczycy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: patent lutowy (1861), wystosowanie adresu konserwatystów galicyjskich do Franciszka Józefa I (1866), wprowadzenie języka polskiego do administracji, policji i sądownictwa w Galicji (1869), wprowadzenie języka niemieckiego do administracji w zaborze pruskim (1876), nowelę osadniczą (1904), ustawę kagańcową (1908), ustawę wyłączeniową (1908)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ferdinanda von Hansemanna, Hermanna Kennemanna, Heinricha von Tiedemanna, Józefa Szujskiego, Stanisława Tarnowskiego, Stanisława Koźmiana, Ludwika Wodzickiego, Alfreda Potockiego, Kazimierza Badeniego</p>

	<p>dzieci w zaborze pruskim</p> <ul style="list-style-type: none"> Polacy w monarchii habsburskiej Autonomia Galicji 	<p>– omawia działania, jakie rząd niemiecki podjął w ramach polityki Kulturkampfu</p> <p>– omawia walkę z polskością w zaborze pruskim na polu gospodarczym</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać Komisja Kolonizacyjna i jakie były skutki jej działalności</p> <p>– podaje przykłady walki Polaków z germanizacją w szkolnictwie i antypolskim ustawodawstwie w dziedzinie gospodarki</p> <p>– wyjaśnia, z jakich powodów wybuchł strajk dzieci we Wrześni i z jaką reakcją opinii publicznej się spotkał</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się autonomii galicyjskiej</p> <p>– charakteryzuje system polityczny Galicji w dobie autonomii</p> <p>– wymienia instytucje życia publicznego, które funkcjonowały w Galicji w dobie autonomii</p>	<p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Kościół katolicki w walce o utrzymanie polskości</p> <p>– przedstawia proces polonizacji Galicji i jego konsekwencje</p> <p>– wymienia kompetencje galicyjskiego Sejmu Krajowego</p> <p>– opisuje, jaką politykę realizowali stańczycy</p> <p>– omawia życie kulturalne i naukowe Galicji w dobie autonomii</p> <p>– omawia sytuację narodowościową Polaków w Galicji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Galicję nazywano „polskim Piemontem”</p> <p>– porównuje sytuację polityczno-narodową Polaków w trzech zaborach w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców po powstaniu styczniowym</p> <p>– ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami</p> <p>– ocenia skuteczność polityki Kulturkampf w walce z katolicyzmem i polskością</p>
Przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> Pozytywizm warszawski Tajna oświata w Królestwie Polskim 	<p>– stosuje pojęcia: <i>pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw, serwituty, proletariat, burżuazja, asymilacja narodowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Macierzy Szkolnej (1882), powstanie Uniwersytetu Latającego (1885)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni okręgi wydobywcze i przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– identyfikuje postacie: Bolesława Prusa, Aleksandra Świętochowskiego, Elizy Orzeszkowej</p> <p>– omawia program pozytywistów warszawskich</p> <p>– wymienia formy działania polskich pozytywistów</p> <p>– omawia działalność pozytywistów w zaborze pruskim</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>prawo propinacji</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (1848), utworzenie Towarzystwa Przyjaciół Oświaty (1868), założenie Akademii Umiejętności (1872), założenie kas Stefczyka (1890), powstanie Towarzystwa Szkoły Ludowej (1891)</p> <p>– identyfikuje postacie: Franciszka Stefczyka, Piotra Chmielowskiego</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób organizowano tajne nauczanie w Królestwie Polskim</p> <p>– wyjaśnia, jakie poglądy na kwestie emancypacji kobiet mieli polscy pozytywiści</p> <p>– wskazuje różnice w rozwoju gospodarczym w</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Pozytywnie i w zaborze pruskim i austriackim • Rozwój przemysłu na ziemiach polskich • Przemiany na wsi • Sytuacja Polaków pod zaborami 	<p>i austriackim</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia okręgi przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – charakteryzuje rozwój przemysłu na ziemiach polskich – przedstawia gospodarczą rolę Łodzi w drugiej połowie XIX w. – przedstawia strukturę społeczeństwa polskiego na ziemiach polskich pod zaborami 	<p>poszczególnych zaborach</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przemiany, jakie zaszły na polskiej wsi w drugiej połowie XIX w. – omawia procesy modernizacyjne, jakie zaszły w polskim społeczeństwie w drugiej połowie XIX w. – porównuje sytuację gospodarczo-społeczną Polaków pod zaborami – ocenia społeczne i gospodarcze skutki pracy organicznej – ocenia wpływ pracy organicznej na kształtowanie się nowoczesnego narodu polskiego
--	--	--	--

<p>Powstanie polskiego ruchu socjalistycznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki ruchu socjalistycznego • Socjalizm niepodległościowy • Socjaliści w Galicji i • Nurt antyniepodległościowy 	<p>– stosuje pojęcia: <i>program brukselski, program paryski</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie programu brukselskiego (1879), powstanie Wielkiego Proletariatu (1882), zjazd polskich socjalistów w Paryżu i założenie Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich (1892), powstanie Polskiej Partii Socjalistycznej (1893), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (1897), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (1900)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Bolesława Limanowskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Daszyńskiego, Róży Luksemburg, Feliksa Dzierżyńskiego</p> <p>– omawia założenia programu brukselskiego</p> <p>– wymienia partie polityczne należące do polskiego ruchu socjalistycznego</p> <p>– przedstawia program i działalność Wielkiego Proletariatu</p> <p>– omawia program Polskiej Partii Socjalistycznej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego PPS reprezentowała niepodległościowy nurt polskiego socjalizmu</p> <p>– przedstawia założenia programowe SDKPiL</p> <p>– podaje główne różnice między programami PPS i SDKPiL</p>	<p>– lokalizuje w czasie: założenie Stowarzyszenia Socjalistycznego „Lud Polski” (1881), proces proletariacki (1885), powstanie II Proletariatu (1888), założenie Związku Robotników Polskich (1889), utworzenie III Proletariatu (1900)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Kulczyckiego, Juliana Marchlewskiego, Zygmunta Balickiego, Adolfa Warskiego</p> <p>– przedstawia czynniki, które wpłynęły na powstanie ruchu robotniczego na ziemiach polskich</p> <p>– omawia początki ruchu socjalistycznego na ziemiach polskich i na emigracji</p> <p>– wyjaśnia, czym różniła się działalność socjalistów w zaborze austriackim od działań ich kolegów z Królestwa Polskiego</p> <p>– wskazuje przyczyny rozłamu PPS w 1893 r.</p> <p>– ocenia działalność polityczną partii działających na ziemiach polskich pod zaborami</p>
<p>Ruch narodowy i ludowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ruch narodowy • Początki ruchu 	<p>– stosuje pojęcia: <i>endecja, wszechpolacy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Ligi Polskiej (1887), utworzenie Związku Młodzieży Polskiej „Zet” (1887), założenie Ligi Narodowej (1893), powstanie Stronnictwa Ludowego (1895), powstanie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903)</p>	<p>– lokalizuje w czasie: założenie Towarzystwa Przyjaciół Oświaty (1890), rozłam w Polskim Stronnictwie Ludowym (1913)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Stapińskiego, Jakuba Bojko, Karola Lewakowskiego</p> <p>– przedstawia początki polskiego ruchu narodowego</p> <p>– omawia działalność ks. Stanisława Stojałowskiego</p>

	<p>ludowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia działalność Marii i Bolesława Wysłouchów – omawia etapy kształtowania się ruchu narodowo-demokratycznego – przedstawia działalność, jaką prowadziły działaczki ruchu narodowego w Wielkopolsce – ocenia działalność polityczną partii działających na ziemiach polskich pod zaborami
<p>Rewolucja 1905 roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja w Rosji na początku XX w. • Wybuch rewolucji • Polacy wobec wydarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: „<i>krwawa niedziela</i>”, <i>powstanie łódzkie</i> – lokalizuje w czasie: „<i>krwawą niedzielę</i>” (22 I 1905), początek strajku generalnego w Królestwie Polskim (I 1905), Manifest październikowy (X 1905) – lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie łódzkie (VI 1905) – lokalizuje w przestrzeni obszary objęte strajkami szkolnymi w latach 1905–1908 – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Józefa Piłsudskiego – wymienia postulaty uczestników rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim – wymienia przyczyny rewolucji z lat 1905–1907 w Rosji – omawia przebieg rewolucji 1905 r. na ziemiach polskich – przedstawia przyczyny wybuchu powstania łódzkiego – przedstawia skutki rewolucji z lat 1905–1907 w Rosji i <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: manifestację na placu Grzybowskiem w Warszawie (XI 1904), założenie Organizacji Spiskowo-Bojowej PPS (1905), ukaz tolerancyjny (IV 1905), wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim (XI 1905), rozłam w Polskiej Partii Socjalistycznej (1906) – identyfikuje postacie: Geоргija Gapon, Geоргija Skafona – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji 1905 r. w Rosji – wyjaśnia, jakie znaczenie miał Manifest październikowy dla przemian ustrojowych w Rosji – omawia stanowisko polskich stronnictw politycznych wobec wydarzeń rewolucyjnych w Rosji w 1905 r. – wyjaśnia, w jakim celu powstała Organizacja Bojowa PPS – wyjaśnia, jakie były przyczyny podziału PPS w 1906

	<ul style="list-style-type: none"> • Rosji • Organizacja Bojowa PPS • Przebieg rewolucji na ziemiach polskich • Konsekwencje rewolucji 	<p>na ziemiach polskich</p>	<p>r. i rozłamów w ruchu narodowo-demokratycznym</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia charakter i skalę wystąpień rewolucyjnych w Królestwie Polskim w latach 1905–1907 – ocenia skutki rewolucji 1905 r. dla społeczeństwa polskiego – ocenia, czy rewolucja 1905 r. na ziemiach polskich była próbą realizacji polskich marzeń o niepodległości
<p>Kultura i nauka polska na przełomie XIX i XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pozytywizm • Twórczość <i>ku pokrzepieniu serc</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>pozytywizm, twórczość „ku pokrzepieniu serc”, Młoda Polska, krakowska szkoła historyczna, warszawska szkoła historyczna, trójlojalizm</i> – lokalizuje w czasie Literacką Nagrodę Nobla H. Sienkiewicza (1905) – identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej, Jana Matejki, Stanisława Wyspiańskiego, Jacka Malczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Marii Konopnickiej, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>stańcyzy, neoromantyzm, Haskala</i> – identyfikuje postacie: Adama Asnyka, Maksymiliana Gierymskiego, Artura Grottgera, Michała Bobrzyńskiego, Waleriana Kalinki, Józefa Szujskiego, Władysława Smoleńskiego, Ludwika Zamenhafa, Kazimierza Przerwę-Tetmajera, Jana Kasprowicza, Zenona Przesmyckiego, Aleksandra Gierymskiego, Józefa Mehoffera, Olę Boznańską, Helenę Modrzejewską, Eugeniusza Romera, Oskara Kolberga, Józefa Brandta, Wojciecha Gersona, Stanisława

	<ul style="list-style-type: none"> • Polska historia • Żydzi polscy • Kultura okresu Młodej Polski • Sztuka polska na przełomie wieków 	<p>Józefa Ignacego Kraszewskiego, Juliusza Kossaka, Wojciecha Kossaka, Stanisława Przybyszewskiego, Władysława Stanisława Reymonta, Karola Szymanowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie idee propagowała polska literatura pozytywistyczna</p> <p>– wymienia osiągnięcia polskich pisarzy okresu pozytywizmu</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele miała twórczość <i>ku pokrzepieniu serc</i></p> <p>– omawia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej</p> <p>– omawia osiągnięcia polskiej nauki pod koniec XIX w.</p> <p>– omawia założenia ideowe Młodej Polski</p> <p>– wymienia najwybitniejszych twórców okresu Młodej Polski</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne sztuki polskiej na przełomie wieków</p>	<p>Koźmiana, Stanisława Smolki, Tadeusza Korzона, Adolfa Pawińskiego, Szymona Askenazego, Leopolda i Maurycyego Gottliebów, Anny Bilińskiej, Artura Górskiego, Bolesława Biegasa, Tadeusza Pawlikowskiego, Mieczysława Karłowicza, Ludomira Różyckiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał problem emancypacji Żydów na ziemiach polskich</p> <p>– omawia rozwój sztuki teatralnej i kinowej na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– wskazuje wpływ pracy organicznej i pracy u podstaw na budowanie poczucia więzi narodowej</p> <p>– porównuje założenia sztuki <i>ku pokrzepieniu serc</i> z młodopolskim hasłem <i>sztuki dla sztuki</i></p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na asymilację Żydów miała Haskala</p> <p>– omawia wkład twórców, naukowców i intelektualistów żydowskiego pochodzenia w rozwój polskiej kultury drugiej połowy XIX w.</p> <p>– przedstawia sytuację Żydów na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– porównuje i ocenia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej</p> <p>– ocenia rolę inteligencji w kształtowaniu się kultury narodowej Polaków</p>
V. I WOJNA ŚWIATOWA			
Geneza I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost antagonizmów 	<p>– stosuje pojęcia: <i>kocioł bałkański</i>, <i>wyścig zbrojeń</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie trójprzymierza (1879–1882), sojusz francusko-rosyjski (1892), zawiązanie ententy (1904), powstanie trójporozumienia (1907), I wojnę bałkańską (1912–1913), II wojnę bałkańską (1913)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Weltpolitik</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: kryzysy marokańskie (1904–1905 i 1911), powstanie Ligi Bałkańskiej (1912)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni aneksję Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry (1908)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny anektowane przez</p>

	<p>zynarodowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trójprzymierze i trójporozumienie • Kryzys marokański • Kocioł bałkański • Wyścig zbrojeń • Sytuacja w Europie na początku XX w. 	<p>– lokalizuje w przestrzeni: państwa należące do trójprzymierza; państwa tworzące trójporozumienie (ententę); państwa biorące udział w wojnach bałkańskich</p> <p>– identyfikuje postać Wilhelma II</p> <p>– omawia cele i strategiczne kierunki trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>– omawia proces budowania trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>– omawia rywalizację francusko-niemiecką na początku XX w.</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen bałkańskich</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sytuację geopolityczną na Bałkanach określano mianem „kotła bałkańskiego”</p> <p>– przedstawia, na czym polegał wyścig zbrojeń między mocarstwami na początku XX w.</p>	<p>Austro-Węgry w 1908 r.</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikał wzrost antagonizmów międzynarodowych na początku XX w.</p> <p>– przedstawia cele Weltpolitik prowadzonej przez II Rzeszy</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ miały kryzysy marokańskie na politykę międzynarodową</p> <p>– przedstawia międzynarodową pozycję Rosji na początku XX w.</p> <p>– omawia sytuację na Bałkanach na początku XX w.</p> <p>– omawia sytuację polityczną w Europie na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– ocenia wpływ mocarstwowych aspiracji Niemiec na kształtowanie się sojuszu angielsko-francuskiego</p>
--	--	---	---

<p>Wielka Wojna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zamach w Sarajewie • Plany wojenne stron konfliktu • Początek walk na froncie zachodnim • Front wschodni w 1914 r. • Front zachodni w latach 1915 – 	<p>– stosuje pojęcia: <i>wojna błyskawiczna, plan Schlieffena, wojna pozycyjna, wojna manewrowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: zamach w Sarajewie (28 VI 1914), wypowiedzenie wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914), wypowiedzenie wojny Rosji przez Niemcy (1 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Francji przez Niemcy (3 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Niemcom przez Wielką Brytanię (4 VIII 1914), dołączenie Turcji do państw centralnych (1914), dołączenie Bułgarii do państw centralnych (1915), wystąpienie Włoch z trójprzymierza (1915)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę nad Marną (IX 1914), bitwę pod Tannenbergiem (VIII 1914), bitwę pod Ypres (1915), bitwę pod Verdun (II–XII 1916), bitwę jutlandzką (V 1916), bitwę nad Sommą (VII–XI 1916)</p> <p>– identyfikuje postacie: Franciszka Ferdynanda, Alfreda von Schlieffena, Paula von Hindenburga</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na wybuch wojny miał zamach w Sarajewie</p> <p>– przedstawia postępowanie Austro-Węgier wobec Serbii po zamachu w Sarajewie</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał tzw. efekt domina przy rozpoczęciu I wojny światowej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał niemiecki plan wojny błyskawicznej</p> <p>– charakteryzuje sposób prowadzenia wojny pozycyjnej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała wojna manewrowa</p> <p>– wymienia kluczowe momenty w przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim w latach 1914–1916</p>
---------------------	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • 1916 Wojna pozycyjna • Walki na wschodzie Europy w latach 1915 – 1916 • Walki na innych frontach • Działania wojenne na morzach 		
Rewolucje w Rosji	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys 	– stosuje pojęcia: <i>bolszewicy, nacjonalizacja, Czeka, kułak, czerwoni, biali, komunizm wojenny</i>	– stosuje pojęcia: <i>kadeci, mienszewicy, eserowcy, politruk</i>

	<p>wojny w Rosji</p> <ul style="list-style-type: none"> Przyczyny rewolucji Rewolucja lutowa Rząd Tymczasowy Działalność bolszewików Rewolucja październikowa w 1917 r. Wojna domowa 	<p>– lokalizuje w czasie: wybuch rewolucji lutowej (8 III 1917), powstanie Rządu Tymczasowego (14 III 1917), abdykacji Mikołaja II (15 III 1917), wybuch rewolucji październikowej (6/7 XI 1917), powstanie Rady Komisarzy Ludowych (7 XI 1917), uchwalenie dekretu o pokoju i dekretu o ziemi (XI 1917), wojnę domową (1917-1921), traktat pokojowy w Brześciu Litewskim (3 III 1918), wprowadzenie komunizmu wojennego (IX 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Włodzimierza Lenina, Mikołaja II, Aleksandra Kiereńskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Lwa Trockiego</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej</p> <p>– omawia przebieg rewolucji lutowej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Włodzimierz Lenin w czasie rewolucji rosyjskich</p> <p>– opisuje przebieg rewolucji październikowej</p> <p>– omawia skutki rewolucji październikowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie konsekwencje miało wydanie przez Radę Komisarzy Ludowych dekretu o ziemi i dekretu o pokoju</p> <p>– przedstawia metody, jakie stosowali bolszewicy w celu umocnienia swojej władzy</p> <p>– omawia założenia komunizmu wojennego i sposób ich realizacji</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich oraz Tymczasowego Komitetu Wykonawczego Dumy (III 1917), pucz Ł. Korniłowa (IX 1917), powołanie Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej (I 1918), powołanie Kominternu (1919)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary, które od początku rewolucji październikowej znajdowały się pod panowaniem bolszewików; kierunki działań Armii Czerwonej podczas wojny domowej</p> <p>– identyfikuje postacie: Grigorija Rasputina, Grigorija Lwowa, Ławra Korniłowa, Pawła Milukowa, Wiktora Czernowa, Borysa Sawinkowa, Lwa Martowa, Antona Denikina, Jewgienija Millera, Nikołaja Judenicza</p> <p>– omawia sytuację militarną, polityczną i gospodarczą w Rosji do 1917 r.</p> <p>– omawia i porównuje programy rosyjskich stronnictw politycznych</p> <p>– charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego bolszewicy w okresie dwuwładzy cieszyli się rosnącym poparciem</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób bolszewicy rozprawili się z Konstytuanta</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny domowej w Rosji</p> <p>– przedstawia konsekwencje gospodarcze i społeczne wprowadzenia zasad komunizmu wojennego w Rosji Sowieckiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie grupy społeczne dotknął terror bolszewicki</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Komintern</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w oddziałach Armii Czerwonej wprowadzono stanowisko oficera politycznego</p>
--	--	--	---

	owa w Rosji		– ocenia skuteczność polityki wewnętrznej Rządu Tymczasowego – ocenia wpływ W. Lenina na kształt państwa sowieckiego
Klęska państw centralnych	<ul style="list-style-type: none"> • Totalny charakter Wielkiej Wojny • Nieograniczona wojna podwodna • Sytuacja ludności cywilnej • Przysięga do wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>wojna totalna, propaganda, gospodarka wojenna, nieograniczona wojna podwodna</i> – lokalizuje w czasie: przystąpienie USA do wojny (6 IV 1917), rozpoczęcie przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (IV 1917), plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona (8 I 1918), ofensywę stu dni (VIII–XI 1918), rozejm w Compiègne (11 XI 1918) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których w 1918 r. wybuchły rewolucje – identyfikuje postacie: Thomasa Woodrowa Wilsona, Ferdynanda Focha, Friedricha Eberta – wyjaśnia, dlaczego I wojna światowa miała charakter wojny totalnej – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała propaganda w czasie I wojny światowej – wyjaśnia, na czym polegała koncepcja nieograniczonej wojny obronnej – omawia wpływ, jaki na ludność cywilną miała Wielka Wojna – omawia założenia planu pokojowego Thomasa Woodrowa Wilsona – omawia nowe techniki walki zastosowane w czasie Wielkiej Wojny – przedstawia przyczyny klęski państw centralnych – omawia postanowienia rozejmu w Compiègne – przedstawia skutki Wielkiej Wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>depesza Zimmermanna</i> – lokalizuje w czasie: ofensywę Włochów pod Vittorio Veneto (X 1918), kapitulację Austro-Węgier (3 XI 1918) – lokalizuje w przestrzeni zmiany na frontach w 1917 i 1918 r. – identyfikuje postać Matthiasa Erzbergera – omawia konsekwencje nieograniczonej wojny obronnej – przedstawia stosunek USA do I wojny światowej – przedstawia okoliczności przystąpienia USA do I wojny światowej – wyjaśnia, jakie konsekwencje militarne miało przystąpienie USA do wojny – omawia problemy, z jakimi zmagaly się państwa centralne po 1916 r. – przedstawia ostatnie ofensywy niemieckie na froncie zachodnim – przedstawia, jak zakończyły się walki toczone przez sojuszników Rzeszy Niemieckiej w 1918 r. – omawia przebieg i skutki rewolucji listopadowej w Niemczech – ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej – ocenia skutki I wojny światowej dla Europy

	<p>y</p> <ul style="list-style-type: none">• Przyczyny klęski państw w centralnych• Nowe techniki walki• Ostatnie ofensywy niemieckie• Rozjem w Compiègne• Bilans Wielkiej Wojny		
--	--	--	--

<p>Sprawa polska podczas I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Orientacje polityczne Polaków <ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>orientacja proaustriacka, orientacja prorosyjska, koncepcja trializmu</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I Kompanii Kadrowej (VIII 1914), powstanie Legionów Polskich (27 VIII 1914), powstanie Naczelnego Komitetu Narodowego (VIII 1914), utworzenie Komitetu Narodowego Polskiego (XI 1914), Akt 5 listopada (1916), kryzys przysięgowy (1917), utworzenie Błękitnej Armii (VI 1917), plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona (18 I 1918) • Mocarstwa wobec sprawy polskiej <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni rejonu walk Legionów Polskich – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Hallera • Powstanie Legionów Polskich <ul style="list-style-type: none"> – omawia polityczne koncepcje niepodległościowe w Galicji i Królestwie Polskim – przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich – wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać I Kompania Kadrowa • Walki z Rosjanami w latach 1914–1917 <ul style="list-style-type: none"> – wymienia polskie formacje wojskowe walczące po stronie państw centralnych i ententy – wymienia postanowienia Aktu 5 listopada – wyjaśnia, jakie były zasługi Józefa Piłsudskiego dla tworzenia polskich formacji wojskowych w czasie I wojny światowej – wyjaśnia, dlaczego plan pokojowy prezydenta T. W. Wilsona miał przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej • Działalność 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>strzeleckie organizacje paramilitarne</i> – lokalizuje w czasie: założenie Związku Walki Czynnej (1908), powołanie Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (XI 1912), odezwę wielkiego księcia Mikołaja Mikołajewicza (14 VIII 1914), powstanie Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego (I 1917), deklarację rosyjskiego Rządu Tymczasowego (III 1917), zawiązanie Komitetu Narodowego Polskiego (VIII 1917) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Krzywopłotami (XI 1914), bitwę pod Łowczówkiem (XII 1914), bitwę pod Rokitną (VI 1915), bitwę pod Kostiuchnówką (1916), przekształcenie Legionów Polskich w Polski Korpus Posiłkowy (IX 1916), deklarację wersalską w sprawie przyszłości Polski (3 VI 1918) – lokalizuje w przestrzeni zmiany sytuacji militarnej na ziemiach polskich w latach 1914–1917 – identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Roję – omawia szlak bojowy Legionów Polskich – przedstawia formacje polskie, które powstały u boku Rosji – omawia działalność R. Dmowskiego na rzecz odbudowy niepodległego państwa polskiego – wyjaśnia, w jaki sposób władze niemieckie i austriackie realizowały obietnice zawarte w Akcie 5 listopada – przedstawia skutki kryzysu przysięgowego – omawia proces formowania wojska polskiego we Francji
--	--	---

	<p>Romana Dmowski</p> <ul style="list-style-type: none"> • Akt 5 listopada • Budowa zrębów państwa polskiej • Wojska polskie w Rosji • Sprawa polska na Zachodzie • Błękitna Armia we Francji 		<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jakie znaczenie dla Polaków mogła mieć walka w wojnie toczony przez zaborców – ocenia znaczenie Aktu 5 listopada dla narodu polskiego – omawia i ocenia stanowisko aliantów zachodnich w sprawie polskiej
--	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawa polska pod koniec wojny 		
VI. DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE			
Ład wersalski	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja paryska • Wielka czwórka • Traktat wersalski • Ład wersalski • Traktaty mniejszościowe 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>plebiscyt terytorialny, demilitaryzacja, reparacje, ład wersalski, traktaty mniejszościowe, Liga Narodów, zasada samostanowienia narodów</i> – lokalizuje w czasie: konferencję paryską (I–VI 1919), mały traktat wersalski (VI 1919), traktat wersalski (28 VI 1919), powołanie Ligi Narodów (1919), traktat z Austrią (10 IX 1919), traktat z Węgrami (4 VI 1919), traktat z Bułgarią (27 XI 1919), traktat z Turcją (10 VIII 1920), konferencję waszyngtońską (1921/1922) – lokalizuje w przestrzeni: terytoria, które zostały utracone przez Niemcy w wyniku postanowień traktatu wersalskiego; nowe państwa, które pojawiły się na mapie Europy – identyfikuje postacie: Thomasa Woodrowa Wilsona, Georges’a Clemenceau, Davida Lloyd George’a – określa cele konferencji pokojowej w Paryżu – przedstawia postanowienia traktatu pokojowego z Niemcami – wyjaśnia, jaką rolę podczas konferencji paryskiej odgrywały USA, Francja i Wielka Brytania 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Wielka Czwórka, terytorium mandatowe</i> – przedstawia stosunek państw europejskich do rozwiązania kwestii niemieckiej po I wojnie światowej – wyjaśnia, na czym polegały rozbieżności pomiędzy wizjami pokoju proponowanymi przez delegację brytyjską, francuską i amerykańską – wymienia państwa, które były niezadowolone z postanowień traktatów pokojowych i wyjaśnia, z czego to niezadowolenie wynikało – wyjaśnia, dlaczego doszło do przyjęcia tzw. małego traktatu wersalskiego – wyjaśnia okoliczności powstania Ligi Narodów – wyjaśnia, według jakich kryteriów podzielono terytoria mandatowe Ligi Narodów – omawia zagrożenia, jakie niósł dla Europy ład wersalski – ocenia wpływ postanowień konferencji wersalskiej i konferencji waszyngtońskiej na kształtowanie się ładu międzynarodowego w powojennym świecie – ocenia skuteczność działania Ligi Narodów

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie i zasady działania Ligi Narodów • Konferencja waszyngtońska 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia cele i zadania Ligi Narodów – omawia strukturę organizacyjną i funkcjonowanie Ligi Narodów – wymienia postanowienia pokojów z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją – omawia postanowienia konferencji waszyngtońskiej 	
Kryzys demokracji	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny kryzysu demokracji • Kryzys powojenny we Włoszech 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>demokratyzacja, inflacja, hiperinflacja, „czarne koszule”, faszizm, totalitaryzm, autorytaryzm</i> – lokalizuje w czasie: marsz na Rzym (27–29 X 1920), układ w Rapallo (IV 1922), powołanie Wielkiej Rady Faszystowskiej (1923) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których w okresie międzywojennym funkcjonował system demokratyczny, rządy autorytarne lub totalitarne – identyfikuje postacie: Benito Mussoliniego, Wiktora Emanuela III, Friedricha Eberta – omawia okoliczności dojścia B. Mussoliniego do władzy – charakteryzuje założenia ideologii faszystowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Duce, korporacjonizm, Freikorpsy, legenda o „ciosie w plecy”</i> – lokalizuje w czasie: Republikę Weimarską (1919–1933), okupację Zagłębia Ruhry przez aliantów (1923) – przedstawia przyczyny kryzysu demokracji po I wojnie światowej – omawia przejawy powojennego kryzysu we Włoszech – wymienia skutki wprowadzenia we Włoszech ustawodawstwa wyjątkowego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały we Włoszech „czarne koszule” – omawia sytuację w Niemczech po zakończeniu I wojny światowej

	<ul style="list-style-type: none"> • Rząd Mussoliniego • Niemcy po I wojnie światowej • Republika Weimarska i jej funkcjonowanie • Polityka zagraniczna Niemiec • Kryzys demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego faszyci zdobyli popularność we Włoszech – omawia proces budowania państwa faszystowskiego we Włoszech – wymienia postanowienia traktatu w Rapallo 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sytuację wewnętrzną Republiki Weimarskiej – omawia cele polityki zagranicznej Republiki Weimarskiej i ich realizację – wyjaśnia, dlaczego Europa w końcu lat 20. i na początku lat 30. XX w. przeżywała kryzys demokracji – ocenia polityczne skutki odwrotu od demokracji po I wojnie światowej
--	--	--	--

	ji w innyc h kraja ch euro pejsk ich		
Wielki Kryzys	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja gospodarcza po Wielkiej Wojnie • Wybuch Wielkiego Kryzysu • Wielki Kryzys w USA • Wielki Kryzys 	<p>– stosuje pojęcia: „czarny czwartek”, <i>interwencjonizm, autokratyzm, etatyzm, Nowy Ład</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: krach na nowojorskiej giełdzie (24 X 1929), Wielki Kryzys (1929–1933), ogłoszenie Nowego Ładu (1933)</p> <p>– identyfikuje postacie: Franklina Delano Roosevelta, Johna Keynesa</p> <p>– wymienia przyczyny Wielkiego Kryzysu w USA</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich doszło do wybuchu Wielkiego Kryzysu w USA</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne Wielkiego Kryzysu w USA</p> <p>– omawia założenia Nowego Ładu</p> <p>– wymienia skutki realizacji polityki Nowego Ładu w USA</p> <p>– wymienia społeczne i gospodarcze skutki Wielkiego Kryzysu w USA</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>spekulacja, nadprodukcja, zjawisko rozwarcia nożyc cen, prohibicja, cła protekcyjne, ceny dumpingowe</i></p> <p>– omawia sytuację gospodarczą w Stanach Zjednoczonych po zakończeniu I wojny światowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie były bezpośrednie skutki krachu na giełdzie nowojorskiej</p> <p>– przedstawia przejawy Wielkiego Kryzysu w państwach europejskich</p> <p>– omawia sposoby walki z Wielkim Kryzysem zastosowane w USA</p> <p>– omawia gospodarcze i polityczne skutki Wielkiego Kryzysu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego kryzys zapoczątkowany w Stanach Zjednoczonych wpłynął również na Europę i inne kontynenty</p> <p>– ocenia zasadność określeń <i>szalone lata 20.</i> i <i>brudne lata 30.</i></p> <p>– ocenia skuteczność polityki prowadzonej w ramach New Deal</p>

	<p>s na świec ie</p> <ul style="list-style-type: none">• Sposoby walki z Wielkim Kryzysem• Polityka Nowego Ładu• Ocena skuteczności metod walki z kryzysem• Skutki Wielkiego Kryzysu		
--	---	--	--

Narodziny II Rzeszy	<ul style="list-style-type: none"> • Republika Weimarska • Początek działalności Adolfa Hitlera • Skutki Wielkiego Kryzysu w Niemczech • Hitler u władzy • Antysemicka polityka 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>nazizm, Führer, kult jednostki, Lebensraum, Herrenvolk, obóz koncentracyjny</i> – lokalizuje w czasie: pucz w Monachium (1923), układ w Locarno (1925), objęcie urzędu kanclerza przez A. Hitlera (30 I 1933), ustawę o specjalnych pełnomocnictwach (1933), „noc długich noży” (VI 1934), ustawy norymberskie (1935), „noc kryształową” (XI 1938) – identyfikuje postacie: Adolfa Hitlera, Heinricha Himmlera, Hermanna Göringa, Josepha Goebbelsa – wymienia postanowienia traktatu w Locarno – omawia proces dojścia A. Hitlera do władzy – omawia założenia ideologii nazistowskiej – wymienia czynniki, które wpłynęły na wzrost popularności nazizmu – wymienia etapy przejmowania przez A. Hitlera władzy w Niemczech – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał kult jednostki w nazistowskich Niemczech – charakteryzuje antysemicką politykę nazistów – wyjaśnia, jakie funkcje spełniali w aparacie państwowym najbliżsi współpracownicy Hitlera – wyjaśnia cele indoktrynacji ideologicznej społeczeństwa w III Rzeszy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>plan Dawesa</i> – lokalizuje w czasie: pożar Reichstagu (II 1933), wprowadzenie systemu jednopartyjnego (1934), przejęcie przez A. Hitlera funkcji szefa państwa (VIII 1934) – identyfikuje postacie: Gustava Stresemanna, Ericha Ludendorffa – wyjaśnia, w jaki sposób Republika Weimarska realizowała spłatę reparacji wojennych – wyjaśnia, dlaczego traktat w Locarno budził niezadowolenie państw Europy Środkowej – przedstawia skutki Wielkiego Kryzysu w Niemczech – przedstawia początki politycznej działalności A. Hitlera – przedstawia okoliczności, w jakich A. Hitler sięgnął po władzę w Niemczech – wyjaśnia, jaki wpływ na państwo i społeczeństwo miała NSDAP – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały oddziały SA w przejmowaniu władzy przez nazistów – wskazuje działania podejmowane przez nazistów zmierzające do likwidacji bezrobocia i poprawy sytuacji gospodarczej kraju – omawia skutki nadania A. Hitlerowi specjalnych pełnomocnictw – przedstawia skutki antysemickiej polityki nazistów – porównuje przyczyny i sposób dojścia do władzy B. Mussoliniego i A. Hitlera – ocenia politykę zagraniczną Republiki Weimarskiej prowadzoną przez G. Stresemanna – ocenia pozycję Niemiec w Europie po traktatach

	<p>nazistów</p> <ul style="list-style-type: none"> Ideologia nazistowska 		<p>lokarniejskich</p> <p>– ocenia wpływ przemian politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych w Niemczech na sukces nazistów i ugruntowanie ich władzy</p>
Totalitaryzm stalinowski	<ul style="list-style-type: none"> Powszechny Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich <ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>dyktatura monopartyjna, Nowa Polityka Ekonomiczna, stalinizm, kult jednostki, kolektywizacja, gułag</i> – lokalizuje w czasie: wprowadzenie NEP-u (1921), utworzenie Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich (30 XII 1922), stalinizm (1929–1939), kolektywizację (1929–1934) – lokalizuje w przestrzeni regiony, w których znalazły się największe skupiska łagrów – identyfikuje postacie: Włodzimierza Lenina, Józefa Stalina, Feliksa Dzierżyńskiego, Lwa Trockiego – omawia założenia i skutki Nowej Polityki Ekonomicznej Nowa Polityka Ekonomiczna <ul style="list-style-type: none"> – omawia cechy charakterystyczne stalinizmu – charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez J. Stalina – omawia gospodarcze i społeczne skutki kolektywizacji – wyjaśnia, jaką rolę w ZSRS odgrywał kult jednostki – wymienia przejawy terroru w ZSRS – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał terror w zarządzaniu państwem sowieckim Stalinowska władza 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>sowchoz, kołchoz</i> – lokalizuje w czasie: Wielki Głód na Ukrainie (1932–1933), powołanie NKWD (1934), operację polską NKWD (1937–1938) – lokalizuje w przestrzeni obszar głodu w latach 1932–1933 – identyfikuje postacie: Lwa Kamieniewa, Grigorija Zinowiewa – omawia proces konsolidacji wewnętrznej Rosji Sowieckiej – przedstawia proces tworzenia Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich – omawia koncepcje nowego państwa forsowane przez W. Lenina i J. Stalina – opisuje rywalizację między L. Trockim i J. Stalinem – przedstawia okoliczności dojścia J. Stalina do władzy – wyjaśnia, na czym polegał i jak działał system łagrów w ZSRS – przedstawia metody, jakimi Józef Stalin pozbywał się swoich przeciwników politycznych – ocenia skutki terroru państwowego w ZSRS 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Uprzemysłowiecie i kolektywizacja ZSRS • Klęska głodu na Ukrainie • Stalinizm • Wielki terrork 		
Świat w okresie międzywojennym	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys kolonializmu • Rozpad imperium osmańskie 	<p>– stosuje pojęcia: <i>ludobójstwo, obywatelskie nieposłuszeństwo, bierny opór, militarizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: deklarację Balfoura (1917), incydent mukdeński (1931), najazd Włoch na Etiopię (X 1935), pakt antykominternowski (1936), wybuch wojny Japonii z Chinami (1937)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zdobycze Japonii w Azji</p> <p>– identyfikuje postacie: Mustafy Kemala Paszy, Benita Mussoliniego, Wiktora Emanuela II, Mohandasa Gandhiego, Jawaharlala Nehru, Mao Zedonga</p> <p>– wyjaśnia wpływ Wielkiej Wojny na kryzys</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>panarabizm, Biała Księga</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Indyjskiego Kongresu Narodowego (1885), założenie Ligi Muzułmańskiej (1906), ludobójstwo Ormian (1915–1916), rozejm w Mudros (30 X 1918), pokój w Sèvres (10 VIII 1920), pokój w Lozannie (VII 1923), wybuch wojny domowej w Chinach (1927)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni terytoria, które Turcja utraciła w Europie</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary dawnego imperium osmańskiego, które stały się terytoriami</p>

	<p>go</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kwestia żydowska • Ekspansja kolonialna Włoch w Afryce • Indie w okresie międzywojennym • Chiny w okresie międzywojennym • Ekspansja Japonii 	<p>kolonializmu</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia ekspansję kolonialną faszystowskich Włoch – wyjaśnia, w jaki sposób Brytyjczycy postanowili rozwiązać kwestię państwa żydowskiego w Palestynie – wyjaśnia, dlaczego Japonia w latach 30. XX w. weszła na drogę ekspansji terytorialnej – omawia proces budowania imperium japońskiego w Azji 	<p>mandatowymi</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Mohammada Jinnaha, Sun Jat-sena, Czang Kaj-szeka, Hajle Sellasje I, Yuana Shikai – omawia proces rozpadu imperium osmańskiego – wyjaśnia, dlaczego Turcja dopuściła się ludobójstwa Ormian – przedstawia dążenia niepodległościowe państw arabskich – omawia działania Hindusów na rzecz uzyskania autonomii i równouprawnienia – charakteryzuje rządy Kuomintangu w Chinach – ocenia sposoby i metody walki Hindusów o niepodległość – ocenia charakter japońskiej okupacji Chin
--	--	--	--

Kultura i nauka w latach 20. i 30.	<ul style="list-style-type: none"> • Powojenny kryzys wartości • Radio i telewizja • Rozwój techniki • Rozwój szkolnictwa i nauki • Literatura i sztuka • Kultura masowa • Architektura 	<p>– stosuje pojęcia: <i>modernizm, art déco, realizm socjalistyczny (socrealizm)</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Alberta Einsteina, Pabla Picassa, Salvadora Dali, Zygmunta Freuda, Franza Kafki, Ernesta Hemingwaya</p> <p>– omawia przyczyny i przejawy kryzysu wartości po I wojnie światowej</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób rozwój techniki wpłynął na życie codzienne</p> <p>– omawia główne kierunki rozwoju nauki w okresie międzywojennym</p> <p>– omawia skutki upowszechnienia oświaty i rozwoju szkolnictwa</p> <p>– wymienia cechy architektury modernistycznej i <i>art déco</i></p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywały kino, radio i prasa w rozwoju kultury masowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>abstrakcjonizm, surrealizm, dadaizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Nielsa Bohra, Maxa Plancka, Enrica Fermiego, Alexandra Fleminga, Francisa Scotta Fitzgeralda, Jeana Frédérica Joliot-Curie, Irène Joliot-Curie, Leni Riefenstahl</p> <p>– wymienia najważniejsze odkrycia naukowe okresu międzywojennego</p> <p>– omawia osiągnięcia w literaturze i sztuce okresu międzywojennego</p> <p>– charakteryzuje rozwój architektury w okresie międzywojennym</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób państwa totalitarne wykorzystywały kulturę w imię ideologii</p> <p>– ocenia wpływ rozwoju techniki na życie codzienne społeczeństw w okresie międzywojennym</p>

	ra okres u międ zywo jenne go		
Na drodze ku wojnie	<ul style="list-style-type: none"> • Europa na początku lat 30. • Cele polityczne Hitlera • Mała Ententa i ententa bałkańska • Remilitaryzacja Nadrenii • Wojna domowa 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>rewizjonizm niemiecki, frankiści, anszlus, appeasement</i> – lokalizuje w czasie: remilitaryzację Nadrenii (III 1936), wojnę domową w Hiszpanii (1936–1939), anszlus Austrii (12 III 1938), konferencję w Monachium (29 IX 1938), aneksję Czechosłowacji przez III Rzeszę (III 1939), aneksję Kłajpedy przez III Rzeszę (III 1939), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939) – lokalizuje w przestrzeni: obszary włączone do terytorium niemieckiego w latach 1935–1939; granicę dzielącą strefy wpływów Niemiec i ZSRS ustaloną w pakcie Ribbentrop–Mołotow – identyfikuje postacie: Francisca Franco, Adolfa Hitlera, Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa, Engelberta Dollfussa – omawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii – przedstawia przyczyny i skutki remilitaryzacji Nadrenii – wymienia cele polityki zagranicznej hitlerowskich Niemiec – wymienia etapy ekspansji terytorialnej nazistowskich Niemiec w latach 30. XX w. – omawia przyczyny i skutki anszlusu Austrii – wymienia postanowienia konferencji monachijskiej – wyjaśnia, na czym polegała polityka appeasementu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Mała Ententa, ententa bałkańska, pakt czterech</i> – lokalizuje w czasie: pakt o wyrzeczeniu się wojny (1928), powstanie Brytyjskiej Wspólnoty Narodów (1931), międzynarodową konferencję rozbrojeniową w Genewie (1932), przystąpienie ZSRS do Ligi Narodów (1934), powstanie ententy bałkańskiej (1934), francusko-sowiecki układ przyjaźni (1935), bombardowanie Guerniki (IV 1937) – identyfikuje postać Arthura Seyss-Inquarta – wymienia inicjatywy na rzecz utrzymania pokoju w Europie – wyjaśnia, jaką rolę miały odegrać Mała Ententa i ententa bałkańska – omawia przebieg wojny domowej w Hiszpanii – wyjaśnia, na czym polegała tragedia Guerniki – wyjaśnia, kto i dlaczego opowiedział się po stronie wojsk republikańskich w wojnie domowej w Hiszpanii – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny w Hiszpanii miało wsparcie niemieckie i włoskie udzielone gen. F. Franco – wyjaśnia, jaki wpływ miała wojna domowa w Hiszpanii na międzynarodową sytuację w Europie – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zwołania międzynarodowej konferencji w Monachium

	<p>owa w Hiszp anii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anszl us Austr ii • Polity ka appe asem entu • Czac hosło wacj a • Cele polity ki zagra niczn ej ZSRS 	<p>– omawia losy Czechosłowacji po konferencji monachijskiej – charakteryzuje proces militaryzacji Niemiec – przedstawia proces budowania sojuszy polityczno-militarnych przez III Rzeszę</p>	<p>– charakteryzuje postawy mocarstw zachodnich wobec anszlusu Austrii i aneksji Czechosłowacji – wyjaśnia, dlaczego dyplomacja francuska i brytyjska stały się bierne wobec działań III Rzeszy – wyjaśnia, dlaczego ZSRS stał się w latach 30. XX w. ważnym graczem na arenie międzynarodowej – omawia cele polityki zagranicznej ZSRS w latach 30. XX w. – wyjaśnia, dlaczego doszło do politycznego zbliżenia między III Rzeszą i ZSRR w 1939 r. – ocenia skuteczność międzynarodowych inicjatyw na rzecz zachowania pokoju w Europie – ocenia rozdźwięk między intencjami zwolenników appeasementu a konsekwencjami tej polityki – ocenia postawy mocarstw zachodnich wobec anszlusu Austrii i aneksji Czechosłowacji</p>
VII. II RZECZPOSPOLITA			
Odzyskanie niepodległości	<ul style="list-style-type: none"> • Sytua cja międ zynar odow a 	<p>– stosuje pojęcie <i>Orląta Lwowskie</i> – lokalizuje w czasie: powrót J. Piłsudskiego z Magdeburga do Warszawy (10 XI 1918), przekazanie przez Radę Regencyjną władzy wojskowej J. Piłsudskiemu (11 XI 1918), przekazanie przez Radę Regencyjną pełnej władzy J. Piłsudskiemu (14 XI 1918),</p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie (X 1918), powstanie Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej w Lublinie (XI 1918), utworzenie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu (XII 1918), powołanie Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej (1918)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Straty i zniszczenia wojenne • Polska Organizacja Wojskowa • Ośrodki władzy państwowej • Walki polsko-ukraińskie • Odzyskanie niepodległości • Konferencje 	<p>powstanie rządu J. Moraczewskiego (18 XI 1918), pierwsze wybory w odrodzonej Polsce (26 I 1919), powołanie rządu I. J. Paderewskiego (I 1919)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni walki o Lwów (XI 1918–IX 1919)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa, Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– omawia straty i zniszczenia wojenne na ziemiach polskich</p> <p>– wymienia lokalne ośrodki polskiej władzy powstałe w 1918 r. i określa zasięg ich wpływów</p> <p>– omawia wydarzenia, które doprowadziły do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada 1918 r. jest uważany za datę odzyskania przez Polskę niepodległości</p> <p>– przedstawia działalność polskiej delegacji na konferencji paryskiej</p>	<p>– identyfikuje postać Ignacego Daszyńskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywała POW w czasie I wojny światowej</p> <p>– omawia problemy, z jakimi borykały się lokalne ośrodki władzy powstałe w 1918 r.</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na odbudowę państwa polskiego miała sytuacja międzynarodowa w 1918 r.</p> <p>– omawia przebieg walk polsko-ukraińskich o Lwów i Galicję Wschodnią</p> <p>– przedstawia i ocenia reformy rządu Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– omawia okoliczności powołania rządu I.J. Paderewskiego</p> <p>– ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie kształtowania się początków niepodległości</p>
--	---	---	---

	erencja paryska		
Ustalenie granic na zachodzie i południu	<ul style="list-style-type: none"> Sytuacja w zaborze pruskim Powstanie wielkopolskie Powstania śląskie Spór o Śląsk Cieszyński Pomorze, Warmia i Mazury 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>plebiscyt, arbitraż</i> – lokalizuje w czasie: powstanie wielkopolskie (XII 1918–II 1919), wybuch powstania wielkopolskiego (27 XII 1918), zajęcie Śląska Cieszyńskiego przez Czechosłowację (I 1919), I powstanie śląskie (VIII 1919), zaślubiny Polski z Bałtykiem (10 II 1920), II powstanie śląskie (VIII 1920), plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920), plebiscyt na Górnym Śląsku (20 III 1921), III powstanie śląskie (V–VII 1921) – lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania wielkopolskiego; tereny, na których miały odbyć się plebiscyty – identyfikuje postacie: Wojciecha Korfantego, Józefa Hallera – omawia przyczyny i skutki powstania wielkopolskiego – omawia okoliczności, w jakich wybuchło powstanie wielkopolskie – przedstawia przyczyny i skutki kolejnych powstań śląskich – przedstawia i ocenia wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku – omawia okoliczności włączenia Pomorza do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: przybycie I. J. Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), podział Górnego Śląska (X 1921), włączenie Górnego Śląska w granice II Rzeczypospolitej (VII 1922) – lokalizuje w przestrzeni najdalszy zasięg powstań na Górnym Śląsku – identyfikuje postać Józefa Dowbora-Muśnickiego – wyjaśnia, z czego wynikał sukces powstania wielkopolskiego – wyjaśnia, jaki wpływ miało powstanie wielkopolskie na decyzję mocarstw o przyznaniu Polsce ziem byłego zaboru pruskiego – wyjaśnia, na czym polegał spór o Śląsk Cieszyński i jak został rozwiązany – wymienia uprawnienia, jakie Polska uzyskała w Wolnym Mieście Gdańsku – wymienia czynniki, które wpłynęły na niekorzystne dla Polski wyniki plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu – przedstawia sytuację narodowościową na Górnym Śląsku – ocenia wkład wielkopolan w walkę o kształt zachodniej granicy odrodzonej Polski – ocenia, czy podział Górnego Śląska po III powstaniu śląskim był korzystny dla Polski

Walki o granicę na wschodzie	<ul style="list-style-type: none"> • Konc epcje grani cy wsch odnie j • Pocz ątek walk z bolsz ewik ami • Wypr awa kijow ska • Kontr ofens ywa bolsz ewic ka • Ente nta a spra wa polsk a • Bitwa 	<p>– stosuje pojęcia: <i>koncepcja inkorporacyjna, koncepcja federacyjna, „cud nad Wisłą”, linia Curzona</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę polsko-bolszewicką (II 1919 – III 1921), układ z Symonem Petlurą (IV 1920), powstanie Rady Obrony Państwa (VII 1920), zajęcie Wilna przez L. Żeligowskiego (X 1920), traktat ryski (18 III 1921)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: zdobycie Kijowa przez Wojsko Polskie (V 1920), Bitwę Warszawską (13–15 VIII 1920), bitwę nad Niemnem (IX 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni linię Curzona; obszary przyłączone do Polski na mocy traktatu ryskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego, Symona Petlurę, Michaiła Tuchaczewskiego, Lucjana Żeligowskiego</p> <p>– omawia koncepcje granicy wschodniej zaproponowane przez R. Dmowskiego i J. Piłsudskiego</p> <p>– omawia początek walk polsko-bolszewickich wiosną 1919 r.</p> <p>– omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie polityczne i militarne miała Bitwa Warszawska</p> <p>– wymienia postanowienia traktatu ryskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał spór o Wileńszczyznę</p> <p>– przedstawia okoliczności zajęcia przez gen. Żeligowskiego Wileńszczyzny w 1920 r.</p>	<p>– lokalizuje w czasie: proklamowanie Ukraińskiej Republiki Ludowej (I 1918), kontrofensywę bolszewików (V 1920), konferencję w Spa (VII 1920)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Hallera, Władysława Grabskiego, Wincentego Witosa, Mychajła Hruszewskiego, Siemiona Budionnego, Juliana Marchlewskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Feliksa Kona</p> <p>– porównuje wizje wschodniej granicy Rzeczypospolitej proponowane przez Piłsudskiego i Dmowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jak kształtowała się Ukraińska Republika Ludowa</p> <p>– wyjaśnia, jakie stanowisko zajęły państwa ententy w sprawie konfliktu polsko-ukraińskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności podpisania sojuszu polsko-ukraińskiego i jego militarne konsekwencje</p> <p>– omawia przebieg kontrofensywy M. Tuchaczewskiego</p> <p>– omawia i ocenia sposób rozwiązania polsko-litewskiego sporu o Wilno</p> <p>– ocenia, która z koncepcji granicy wschodniej była korzystniejsza z punktu widzenia interesów państwa polskiego</p> <p>– ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej i zwycięstwa w wojnie z bolszewikami dla Polski i Europy</p> <p>– ocenia, czy postanowienia traktatu ryskiego były korzystne dla Rzeczypospolitej</p>

	<p>Warszawa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Traktat ryski • Konflikt polsko-litewski 		
Pierwsze lata II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Sejm Ustawodawczy i mała konstytucja <ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>mała konstytucja, kontrasygnata</i> – lokalizuje w czasie: pierwsze wybory w odrodzonej Polsce (26 I 1919), uchwalenie małej konstytucji (20 II 1919), polsko-francuski układ sojuszniczy (II 1921), polsko-rumuński układ sojuszniczy (1921), uchwalenie konstytucji marcowej (17 III 1921), wybory prezydenckie (9 XII 1922), zabójstwo prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922), reformę walutową (1924), wybuch wojny celnej z Niemcami (1925) • Ugrupowania polityczne II Rzeczypospolitej <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego, Wojciecha Korfanteo, Wincentego Witosa, Macieja Rataja – charakteryzuje ustrój II Rzeczypospolitej określony w małej konstytucji – wymienia ugrupowania polityczne działające w początkach II Rzeczypospolitej – charakteryzuje scenę polityczną w początkach funkcjonowania II Rzeczypospolitej – omawia system trójpodziału władz ustanowiony w 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację państwa polskiego w czasie pierwszych wyborów w odrodzonej Polsce – przedstawia układ polityczny w Sejmie Ustawodawczym – omawia okoliczności, w jakich przyjęto konstytucję marcową – omawia wyniki wyborów parlamentarnych w 1922 r. i ich konsekwencje – wyjaśnia, w jaki sposób napięta sytuacja polityczna w kraju przyczyniła się do śmierci G. Narutowicza – wyjaśnia, jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miały traktaty w Rapallo i Locarno – wskazuje przejawy kryzysu gospodarczego w pierwszych latach funkcjonowania II Rzeczypospolitej 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja marcową • Wybory prezydenckie • Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej • Kryzys polityczny i gospodarczy 	<p>konstytucji marcowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ustrój II Rzeczypospolitej określony w konstytucji marcowej – omawia przebieg pierwszych wyborów prezydenckich w II Rzeczypospolitej – charakteryzuje politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny niestabilności polskich rządów w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości – ocenia ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej – ocenia skuteczność polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej w pierwszej połowie lat 20. XX w.
Zamach majowy i rządy sanacji	<ul style="list-style-type: none"> • Przewrót majowy • Ugru 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>sanacja, dyktatura autorytarna, rządy pułkowników, polityka równej odległości</i> – lokalizuje w czasie: zamach stanu J. Piłsudskiego (12 – 14 V 1926), dymisję prezydenta S. Wojciechowskiego (15 V 1926), wybór I. Mościckiego na prezydenta II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>kolegia wyborcze</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1927), założenie Związku Obrony Prawa i Wolności Ludu (1929), wybory brzeskie (XI 1930), proces brzeski (X 1931–I 1932),

	<p>powania polityczne wobec przeobrażenia majowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nowela sierpniowa • Wzmocnienie władzy państwa • Konflikt z opozycją • Skutki kryzysu gosp 	<p>Rzeczypospolitej (1 VI 1926), nowelę sierpniową (2 VIII 1926), pakt o nieagresji między Polską a ZSRS (VII 1932), polsko-niemiecką deklarację o nieagresji (I 1934), konstytucję kwietniową (23 IV 1935), śmierć J. Piłsudskiego (12 V 1935)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego, Wincentego Witosa, Macieja Rataja, Józefa Becka – wymienia zjawiska, które budziły niezadowolenie społeczne w połowie lat 20. XX w. – przedstawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny przewrotu majowego – omawia przebieg zamachu majowego – omawia polityczne konsekwencje zamachu majowego – wyjaśnia, jakie zmiany ustrojowe wprowadzała nowela sierpniowa – omawia zasady ustrojowe, jakie wprowadzała konstytucja kwietniowa – wymienia uprawnienia prezydenta wynikające z konstytucji kwietniowej – wyjaśnia, dlaczego ustrój II Rzeczypospolitej po uchwaleniu konstytucji kwietniowej określa się mianem dyktatury autorytarnej – przedstawia skutki gospodarcze i społeczne Wielkiego Kryzysu – omawia cele polityki zagranicznej Polski w okresie rządów sanacji i sposób ich realizacji 	<p>utworzenie obozu w Berezie Kartuskiej (1934)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Kazimierza Bartla, Kazimierza Świtalskiego, Felicjana Sławoja Składkowskiego – wyjaśnia, co skłoniło Piłsudskiego do podjęcia decyzji o rozpoczęciu zamachu stanu – wyjaśnia, jakie stanowisko zajęły środowiska lewicowe i piłsudczycy wobec rządów centroprawicy – przedstawia, jakie postawy przyjęły istniejące w tym okresie ugrupowania polityczne wobec przewrotu majowego – wyjaśnia, w jaki sposób J. Piłsudski umocnił swoje wpływy w armii – omawia proces wzmacniania władzy sanacyjnej – wyjaśnia, jak zmieniła się pozycja prezydenta w wyniku uchwalenia konstytucji kwietniowej – wyjaśnia, dlaczego i w jaki sposób opozycja parlamentarna walczyła z władzą sanacyjną – opisuje, w jaki sposób sanacja walczyła z opozycją polityczną – wyjaśnia, jak doszło do procesu brzeskiego i jakie były jego skutki – ocenia motyw, jakimi kierował się J. Piłsudski, dokonując zamachu stanu – ocenia stosunek rządów sanacyjnych do opozycji politycznej – ocenia polski autorytaryzm na tle innych ustrojów europejskich tego czasu – ocenia skuteczność polskiej dyplomacji w okresie rządów sanacji
--	--	--	--

	<p>odarczego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proces brzeski • Wybory brzeskie • Konstytucja kwietniowa • Polska na arenie międzynarodowej 		
Spółeczeństwo II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja społeczna II Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>asymilacja państwowa, getto ławkowe, numerus clausus</i> – lokalizuje w czasie ustanowienie getta ławkowego (1937) – lokalizuje w przestrzeni obszary, na których duży odsetek ludności stanowiły mniejszości narodowe – wymienia mniejszości narodowe i etniczne 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (1929), powstanie Partii Młodziemieckiej (1931), porozumienie między piłsudczykami a Ukraińskim Zjednoczeniem Narodowo-Demokratycznym (1935), akcje pacyfikacyjne na Chełmszczyźnie (1938) – identyfikuje postać Henryka Józefowskiego

	<p>politej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Struktura zawodowa ludności II Rzeczypospolitej • Wielonarodowa Rzeczpospolita • Główne wyznania II Rzeczypospolitej • Problem mniejszości 	<p>zamieszkujące terytorium II Rzeczypospolitej</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące terytorium II Rzeczypospolitej – omawia koncepcje polityki narodowościowej II Rzeczypospolitej – charakteryzuje sytuację wyznaniową w II Rzeczypospolitej – omawia strukturę zawodową społeczeństwa II Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia problemy, jakie stwarzała wielonarodowościowość II Rzeczypospolitej i sposoby radzenia sobie z nimi przez władze polskie – charakteryzuje sytuację Żydów w Polsce międzywojennej – omawia nurty, w jakich skupiała się mniejszość żydowska – omawia działalność polityczną mniejszości narodowych w Polsce – wyjaśnia, z czego wynikało wrogie nastawienie mniejszości niemieckiej i ukraińskiej wobec państwa polskiego – ocenia, w jakim stopniu polskim władzom udało się zasymilować mieszkające w Rzeczypospolitej mniejszości narodowe
--	--	---	--

	<p>narodowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Żydzi w Polsce międzywojennej 		
Gospodarka polska w okresie międzywojennym	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy gospodarcze odrodzonej Polski <ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Polska A i B</i>, <i>deficyt budżetowy</i> – lokalizuje w czasie: rozpoczęcie budowy Gdyni (1921), reformę walutową (1924), reformę rolną (1925), rozpoczęcie wojny celnej z Niemcami (1925), czteroletni plan inwestycyjny (1936–1940), początek budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego (1936) – lokalizuje w przestrzeni umowną granicę podziału Polski na część A i B – identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego • Kryzys i reformy Grabskiego <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegał podział na Polskę A i B – wyjaśnia, na czym polegała reforma walutowa W. Grabskiego i jakie były jej konsekwencje – omawia problemy, na jakie napotykała reforma rolna w II Rzeczypospolitej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miała budowa portu w Gdyni • Reforma rolna <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje politykę gospodarczą prowadzoną przez Eugeniusza Kwiatkowskiego – wyjaśnia, jakie cele zakładał czteroletni plan 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Polskich Kolei Państwowych (1919), początek hiperinflacji (1923), pakt lanckoroński (1923), budowę magistrali węglowej (1928–1933) – charakteryzuje problemy gospodarcze, przed jakimi stanęła odrodzona Polska – wskazuje przyczyny zróżnicowania ekonomicznego poszczególnych rejonów odrodzonej Polski – omawia sytuację finansową państwa polskiego w latach 20. XX w. – wyjaśnia, jakie korzyści przyniosła Polsce budowa magistrali węglowej – omawia przyczyny i skutki wojny celnej z Niemcami – wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na lokalizację COP-u – ocenia skuteczność reform gospodarczych przeprowadzonych w latach 20. XX w. – ocenia politykę gospodarczą E. Kwiatkowskiego 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna celna z Niemcami • Polityka gospodarcza Eugeniusza Kwiatkowskiego • Budowa Centralnego Okręgu Przemysłowego 	<p>inwestycyjny – określa, jakie ośrodki wydobywania i gałęzie przemysłu rozwinęły się na terenie COP-u</p>	
Kultura i nauka międzywojennej Polski	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura międ 	<p>– lokalizuje w czasie: Literacką Nagrodę Nobla W. Reymonta (1924), reformę J. Jędrzejewicza (1932) – identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana</p>	<p>– lokalizuje w czasie: założenie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1918), wprowadzenie obowiązku ukończenia szkoły powszechnej (1919),</p>

	<p>zywojenna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oświata i szkolnictwo wyższe • Rozwój nauki • Architektura niepodległości • Sztuki plastyczne • Literatura i sztuka międzywojenna • Kinematografi 	<p>Żeromskiego, Juliana Tuwima, Stanisława Ignacego, Witkiewicza, Eugeniusza Bodo, Hanki Ordonówny, Janusza Jędrzejewicza, Stefana Banacha, Brunona Schulza, Witolda Gombrowicza, Marii Dąbrowskiej, Tadeusza Dołęgę-Mostowicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego, Adolfa Dymyzy, Janusza Kusocińskiego</p> <p>– omawia strukturę szkolnictwa w okresie międzywojennym</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie obowiązku ukończenia szkoły powszechnej</p> <p>– wyjaśnia, jakie zmiany w oświacie przyniosła reforma J. Jędrzejewicza</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki w II Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia kierunki w rozwoju literatury w dwudziestoleciu międzywojennym</p> <p>– charakteryzuje przejawy kultury masowej w II Rzeczypospolitej</p>	<p>powołanie uniwersytetów w Poznaniu i Wilnie (1919), powołanie Funduszu Kultury Narodowej (1928), otwarcie Biblioteki Narodowej w Warszawie (1930)</p> <p>– identyfikuje postacie: Kazimierza Tatarkiewicza, Floriana Znanieckiego, Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia, Jarosława Iwaszkiewicza, Kazimierza Wierzyńskiego, Bolesława Leśmiana, Poli Gojawicyźskiej, Kornela Makuszyńskiego, Melchiora Wańkowicza, Jadwigi Smosarskiej, Haliny Konopackiej, Stanisławy Walasiewiczówny, Mariana Rajewskiego, Jerzego Różyckiego, Henryka Zygałskiego, Hugona Steinhausa, Romana Ingardena, Ludwika Hirszfelda, Juliusza Kadena-Bandrowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju kultury międzywojennej w Polsce miał mecenas państwowy</p> <p>– omawia rozwój polskiej architektury okresu międzywojennego</p> <p>– przedstawia rozwój szkolnictwa wyższego w II Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia osiągnięcia polskiej kinematografii okresu międzywojennego</p> <p>– wymienia czynniki, które sprzyjały wzrostowi popularności sportu w Polsce międzywojennej</p> <p>– ocenia reformę oświaty J. Jędrzejewicza</p> <p>– ocenia dorobek naukowo-kulturalny II RP</p>
--	---	---	--

	<p>a II Rzeczypospolitej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kultura masowa i sport w II Rzeczypospolitej 		
Ostatnie lata II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Sanacja po śmierci Piłsudskiego • Opozycja antysanacyjna • Polityka zagraniczna 	<p>– lokalizuje w czasie: zajęcie Zaolzia (2 X 1938), wystosowanie niemieckich żądań wobec Polski (24 X 1938), brytyjskie gwarancje dla Polski (III 1939), wypowiedzenie przez III Rzeszę polsko-niemieckiego paktu o nieagresji (IV 1939), przemówienie sejmowe J. Becka (5 V 1939), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Becka, Ignacego Mościckiego, Joachima von Ribbentropa, Władysława Mołotowa, Edwarda Rydza-Śmigłego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała dekompozycja obozu sanacji po śmierci J. Piłsudskiego</p> <p>– charakteryzuje politykę prowadzoną przez J. Becka w końcu lat 30. XX w.</p> <p>– omawia okoliczności zajęcia Zaolzia</p> <p>– wymienia żądania wobec Polski wysuwane przez III Rzeszę w 1938 r.</p> <p>– przedstawia postawę polskich władz wobec żądań III</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wymówienie przez Polskę traktatu mniejszościowego (1934), założenie Obozu Radykalno-Narodowego (1934), powstanie Frontu Morges (1936), powstanie Obozu Zjednoczenia Narodowego (1937), nawiązanie stosunków dyplomatycznych z Litwą (1938), rozwiązanie Komunistycznej Partii Polski (1938)</p> <p>– identyfikuje postacie: Walerego Sławka, Kazimierza Sosnkowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miał odegrać Obóz Zjednoczenia Narodowego</p> <p>– charakteryzuje ugrupowania polityczne będące w opozycji do rządów sanacji</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób zajęcie Zaolzia odebrała opinia publiczna w Polsce, a jak potraktowano ten czyn w Europie</p> <p>– wyjaśnia, jakie były konsekwencje incydentu na granicy polsko-litewskiej</p>

	<p>Józef a Beck a</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konflikt polsko-litewski • Zajęcie Zaolzia • Na drodze ku wojnie 	<p>Rzeszy</p> <p>– wymienia ugrupowania polityczne należące do opozycji antysanacyjnej</p>	<p>– omawia proces zacieśniania współpracy Polski z Wielką Brytanią i Francją w przededniu wybuchu II wojny światowej</p> <p>– przedstawia nastroje panujące na arenie międzynarodowej w ostatnich miesiącach przed wybuchem wojny</p> <p>– ocenia prowadzoną przez Józefa Becka politykę zagraniczną</p> <p>– ocenia stanowisko J. Becka wobec roszczeń niemieckich</p>
--	--	--	--